

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΑΜΟΥ

ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΥΤΗΣ.

Συγγραφεῖσα μὲν Φλαμανδιστὶ

ΥΠΟ ΔΑΗΠΕΡΟΥ

Μεταφρασθεῖσα δὲ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ΥΠΟ Μ. ΠΥΡΓΙΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΗΓΕΜΟΝΙΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Διευθυνομένου ὑπὸ Δ. Φωτιάδου,

— 0000 —
1871.

uere
uere
mauo

~~uere~~

mauo
uere
uere

mauo

uere

~~uere~~
mauo

uere
mauo

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΑΜΟΥ

ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΑΥΤΗΣ.

Συγγραφεῖσα μὲν Φλαμανδιστὶ

ΥΠΟ ΔΑΗΠΕΡΟΥ

Μεταφρασθεῖσα δὲ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ΥΠΟ Μ ΠΥΡΓΙΟΥ.

ΕΝ ΣΑΜΩ.

ΕΚ ΤΟΥ ΗΓΕΜΟΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Διευθυνομένου ὑπὸ Δ. Φωτιάδου.

1871.

UNIVERSITY
OF CHICAGO
LIBRARY

1000 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

1000 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

1000 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

1000 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

1000 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

1000 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

1000 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

Τοῖς φίλοις συμπολίταις.

Μετὰ τὰς ἀξιολόγους συγγραφὰς τῶν ἐλλογίμων
συμπολιτῶν μου, Ἐκαμεινώνδου Σταματιάδου καὶ Ἑμ.
Κρητικίδου, περιττὴ ὁλως καὶ ματαία ἴσως ἦθελε κρι-
θῇ ἡ μετάφρασις τῆς παρούσης περὶ Σάμου πραγμα-
τείας τοῦ Φλαμανδοῦ *Δαππέρου*· ἀλλ' ἀποβλέψας
εἰς τὸ εὐσύννοπον καὶ περιεκτικὸν αὐτῆς, πρὸς δὲ καὶ
εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς κοινωρικῆς καταστάσεως τῆς
ὠραίας ἡμῶν Πατρίδος, οἷα ὑπῆρξε πρὸ δύο σχεδὸν
αἰώνων, ἐπεχείρησα τὴν μετάφρασιν καὶ δημοσιεύσιν
της. Πέποιθα δὲ ὅτι τὸ ἀνάγνωσμα τοῦτο ὡς ἔργον
ἀνδρὸς τὰ μάλιστα διαπρέψαντος εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν
κόσμον, καὶ προῦδν καλᾶμου ιστορικοῦ, θέλει τύχει
τῆς κοινῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν ἀναγνωστῶν.

τὴν 12 Μαΐου 1871.

Ἐν Λιμένι Βαθίος Σάμου.

Ὁ Μεταφραστὴς
Μ. Πύργιος.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΑΜΟΥ.

Τὸ ὄνομα Σάμος ἦτο κοινὸν ἄλλοτε εἰς τρεῖς νήσους καὶ εἰς μίαν πόλιν τῆς Ἡλίδος· ἡ μὲν ἐστὶν ἡ Θρακία Σάμος, κειμένη ἐν τῷ αἰγαίῳ πελάγει παρὰ τὴν Θράκην, ἣτις καλεῖται μονολεκτικῶς Σαμοθράκη· ἡ ἑτέρα δὲ κειμένη ἀπέναντι τῆς Ἡπείρου, καὶ πλησίον τῆς Ἰθάκης, καλεῖται ἐν τῷ Ὀμήρῳ, Σάμος παιπαλοέσσα (α). ὁ Πλίνιος καλεῖ αὐτὴν Σάμον, ἀλλ' ἤδη καλεῖται Κεφαληνία· ἡ τρίτη, περὶ ἧς ὁ λόγος, εἶνε ἡ Σάμος τῆς Ἰωνίας.

Τὸ πάλαι ἔσχε διάφορα ὀνόματα· διότι κατ' ἀρχὰς ὅτε κατεῖχον αὐτὴν οἱ Κἄρες, ἐκαλεῖτο Παρθενία, ἐκ τοῦ ποταμοῦ Παρθενίου, ὅστις καὶ Ἰμβρασος καλεῖται, εἴτ' Ἀνθεμῖς, Μελάμφυλλος, καὶ τελευταῖον Σάμος· ὁ Στέφανος ἀναφέρει ὅτι πρὶν ἢ λάβῃ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἐκαλεῖτο Παρθενία, Δρυοῦσα, Ἀνθεμοῦσα, καὶ Μελάμφυλλος· ὁ δὲ Πλίνιος σημειοῖ

(α) Λανθάνεται ὁ συγγραφεὺς λέγων ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐκαλεῖ παιπαλοέσσαν τὴν Κεφαληνίαν, πρότερον Σάμον καλουμένην, διότι ἐκ τοῦ ἐπομένου στίχου καταφαίνεται ὅτι τὸ ἐπιθετὸν τοῦτο ἀπέδιδεν εἰς τὴν Θρακίαν·

Μεσσηγύς τε Σάμοιο καὶ Ἰμβρου παιπαλοέσσης.

κατὰ Ἀριστοτέλην, ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐκαλεῖτο Παρθε-
νία, εἴτα Δρυοῦσα. εἴτ' Ἀνθεμοῦσα, Μελάμυλλος,
Κυπαρισσία, Παρθενοαροῦσα καὶ Στεφάνη, πρὶν ἢ
κληθῆναι Σάμος.

Τὸ ὄνομα τοῦτο ἔσχεν ἐκ τινος ἐπιχωρίου ἥρωος,
Σάμου. Ἐν τούτοις ἕτεροι παράγουσι τὸ ὄνομα ἐκ τι-
νος ἐλληνικῆς λέξεως σημαινούσης ὕψος, διατεινό-
μενοι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκάλουν Σάμους ὅλους
τοὺς ὑψηλοὺς τόπους· ὁ Στράβων μαρτυρεῖ ὡσαύτως
ὅτι ἡ Σάμος ὠνομάσθη οὕτως ἐνεκεν τῶν ὑψωμάτων
αὐτῆς, διότι οἱ Ἕλληνες, λέγει, ὀνομάζουσι τὰ ὑψη-
λὰ μέρη Σάμον (α)· τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι αἱ τρεῖς νῆ-
σοι, αἱ φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦτο, ἦσαν ὑψηλαί, ἔχου-
σαι ὄρη, ὧν αἱ κορυφαὶ ὑψοῦντο μέχρι τῶν νεφῶν,
καὶ ὅτι ἡ πόλις τῆς Ἡλίδος, ἣτις ἐκαλεῖτο Σάμος,
ἔκειτο ἐπὶ μεγάλου βράχου. Ἐν τούτοις ὁ Βοχάρ ἀ-
ξιοῖ ὅτι ἡ λέξις αὕτη δὲν εἶνε ἀρχαία ἐλληνική, ἀλλὰ
φοινικική, διατεινόμενος ὅτι δὲν ἀπῆντησέ ποτε ταύ-
την παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι συγγραφεῦσιν, ὑπὸ
τὴν τοιαύτην ἔννοιαν. Δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν
ὅτι συγγραφεῖς τινὲς ἰσχυρίζονται ὅτι ἐκλήθη οὕτως
ἐκ τοῦ Ἀγκαίου καὶ τῆς Σαμίας, θυγατρὸς τοῦ πο-
ταμοῦ Μαιάνδρου· οἱ γειτνιάζοντες λαοὶ καὶ οἱ Ἕλ-
ληνες καλοῦσιν αὐτὴν ἔτι Σάμον, ὡς καὶ οἱ Ὀσωμανοί.

(α) Στράβων βιβλ. Χ. κεφ. II.

• Πιθανώτεροι δ' εἰσὶν οἱ ἀπὸ τοῦ Σάμους καλεῖσθαι τὰ
ὑψηλὰ φήσαντες εὐρεῖσθαι ταῦτα τοῦνομα τῇν νῆσον ».

Ἡ νῆσος αὕτη εἶνε ἐκ τῶν μεγαλειτέρων καὶ ὀνομαστοτέρων νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους· κεῖται δὲ ἐν τῇ Ἰωνικῇ θαλάσσῃ τεσσαράκοντα σταδίου, ἢ πέντε χιλιάδας βήματα μακρὰν τοῦ Τρωγυλίου, ἀκρωτηρίου τῆς Ἰωνίας, καλουμένου νῦν Γατονήσι, ἢ Τίγρουα, εἰς τινὰς δὲ ναυτικούς χάρτας, ἀκρωτήριον τῆς Παναγίας καὶ τῶν Φυγέλων, ἢ ἀκρωτήριον τοῦ κόλπου τῆς Ἐφέσου· γειτνιάζει δὲ τοσοῦτον τῇ στερεᾷ τῆς μικρᾶς Ἀσίας διὰ τοῦ ἀνατολικοῦ αὐτῆς ἄκρου, ὥς εἰς τινὰ μέρη δύνανται νὰ συνδιαλέγωνται ἀπὸ τῶν δύο ἀκτῶν, προσεκτικοὶ ἰστάμενοι.

Ἡ μεγίστη αὕτη προσέγγισις σχηματίζει στενὸν, ἔχον μῆκος μὲν περίπου ἐξ ἰταλικῶν μιλλίων, πλάτος δὲ οὐδαμοῦ πλέον τῶν τριῶν, ἢ τὸ πολὺ μιᾶς λεύγης γερμανικῆς· τὸ στόμιον τοῦ στενοῦ τούτου καλεῖται ὑπὸ τῶν Τούρκων Ντάρ-μπογάζ, ἥτοι στόμιον τοῦ στενοῦ· ὁ Στράβων ὑπολογίζει τὸ πλάτος μεταξὺ Σάμου καὶ τοῦ ὄρους Μυκάλης, σχηματίζοντος ἀκρωτήριον ἐν τῇ ἡπείρῳ, ἀπέναντι τοῦ Τρωγυλίου, ἐπτὰ σταδίων.

Κεῖται βορειοανατολικῶς τῆς Πάτμου πέντε γερμανικὰς λεύγας, ἢ δὲ δυτικῇ αὐτῆς ἄκρα ἀπέχει τῆς Ἰκαρίας ὡδέκα ἰταλικά μίλλια· καὶ τὸ νοτιοδυτικὸν αὐτῆς ἀκρωτήριον κεῖται πέντε σχεδὸν λεύγας νοτιοανατολικῶς τοῦ ἀνατολικοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἰκαρίας. Ὁ Στράβων τίθησι τὸ Κανθάριον, ἀκρωτήριον τῆς Σάμου, εἰς ἀπέσταςιν ὀγδοήκοντα σταδίων τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἰκαρίας Δρακάνου.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες συγγραφεῖς ὑπολογίζουσι τὴν περιφέρειαν αὐτῆς ἑπτακοσίους σταδίους· ὁ Στράβων ἑξακοσίους, καὶ ὁ Πλίνιος ὀγδοήκοντα ἑπτὰ χιλιάδας βημάτων, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν πρὸς ἑπτακοσίους σταδίους· ἀλλ' ὁ Ἰσίδωρος παρὰ Πλινίῳ ἀναβιβάζει τὴν περιφέρειαν εἰς ἑκατὸν χιλιάδας βημάτων· οἱ δὲ νεώτεροι γεωγράφοι, οἷον ὁ Πορκάχιος, καὶ τινες ἄλλοι ὑπολογίζουσιν αὐτὴν εἰς ὀγδοήκοντα ἰταλικά μίλλια, ἢ εἴκοσι γερμανικὰς λεύγας· ἕτεροι ἀκολουθοῦντες, ὡς φαίνεται, τὸν Πλίνιον, ὀρίζουσιν αὐτὴν κατὰ ἑπτὰ ἰταλικά μίλλια περισσότερον, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἑπτὰ χιλιάδας βημάτων, καὶ ἄλλοι κατὰ εἴκοσιν. Ἐκτείνεται δὲ κατὰ μῆκος ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς καὶ εἶνε μᾶλλον στρογγύλη, ἢ μακρὰ καὶ πλατεία.

Τὸ πάλαι ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ πόλις ὁμώνυμος, ἣς τὰ τεῖχη περιεκυκλοῦντο ὑπὸ τέφρῳ, ἣν οἱ Λέσθιοι ὤρουσαν ἐν τῷ βράχῳ, ἀναγκασθέντες ὑπὸ τοῦ Πολυκράτους, βασιλέως αὐτῆς, ὅστις ἐνίκησεν αὐτοὺς βοηθοῦντας τοὺς Μιλησίους· ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Δαρείου· ὁ Ἡρόδοτος ἀποκαλεῖ αὐτὴν πρώτην πασῶν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βαρβαρικῶν πόλεων· τὰ κατωκημένα μέρη ἅτινα βλέπει τις σήμερον ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ εἰσὶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, χωρία καὶ κῶμαι.

Καθορᾶται ἔτι καὶ νῦν παρὰ τὸ ὄρος, πρὸς τὸ στόμιον τοῦ στενοῦ, τοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων καλουμένου Ντάρ-μπογάζ, ἡ θέσις ἐνθα ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις ἔκειτο, ἔχουσα γῶρον μῆκος μὲν ἐνὸς τετάρτου λεύ-

γης, περιφέρειαν δὲ μιᾶς καὶ ἡμισείας· εἶνε δὲ καὶ ἡ-
δη ἀξιοσημείωτος διὰ τινὰ λείψανα τείχους, καὶ ἐρεί-
πια τῶν ἀρχαίων ναῶν· φαίνονται ἐκεῖ λίθοι, τριῶν
τεσσάρων, ἐνίοτε δὲ καὶ πέντε πτήχεων τὸ μῆκος. πλει-
στα δὲ τμήματα καὶ κίονες ἐκ μαρμάρων, ἐξ ὧν οἱ
Βενετοὶ ἀφήρεσαν πολλὰ ὠραῖα ὅτε ἦσαν κύριοι τοῦ
ἀρχιεπελάχους, ἡλαττώθη δὲ ἀρκούντως ὁ ἀριθμὸς
αὐτῶν· ἀλλ οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουσι σήμερον τὴν ἀ-
δειαν οὔτε λίθον νὰ μετακινήσωσι, πολλῶ δὲ μᾶλλον
νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτοὺς εἰς τὰς ἰδίας οἰκοδομάς,
φύβω μὴ φυλακισθῶσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἤ-
θελον ἐνοχοποιήσῃ αὐτοὺς ὅτι εὗρον Σησαυρὸν ὑπὸ
τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὄρους, ἐν μέσῳ μεγάλου καὶ βα-
θέος σπηλαίου ὑπάρχει ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν παρ-
θένον Μαρίαν, ἣν οἱ Ἕλληνες καλοῦσι κοινῶς, κατὰ
τὴν σημερινὴν συνήθειαν, Παναγίαν Σπηλιανήν· εἰς
τὸ σπήλαιον τοῦτο ἀποδίδουσι μέγα σέβας οἱ Χρι-
στιανοὶ κάτοικοι τῆς Σάμου, ἐνθα προσέρχονται μετὰ
πολλῆς εὐλαθείας οὐ μόνον διὰ τὴν παρθένον Μαρίαν
ἣτις τιμᾶται ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ διότι φημίζεται
ὅτι διάφορα θαύματα ὑπάρχουσι γινόμενα ἐκεῖ ἅτινα
πιστεύουσιν.

Ἵπάρχει ὡσαύτως καὶ τις διώρυξ, ἥ ὑδραγωγεῖον,
μήκους μιᾶς καὶ ἡμισείας λεύγης, εἰς ὃ μεταχετεύε-
ται τὸ ρεῖθρον ποταμοῦ. πατίζοντος καὶ ὑγραίνοντος
πᾶσαν τὴν ὁμορὸν πεδιάδα ἐν μεγάλῃ ξηρασίᾳ, καὶ
οἱ οὐ ἀλέθουσιν ὑδρόμυλοι· τὸ ὕδωρ τοῦτο πηγάζει

πλησίον ἐνὸς χωρίου καλουμένου Ἀρβανῖται, δεχόμενον δὲ ἀκολούθως πλείστας πηγὰς καὶ ρυάκια ἐν τῇ κοίτῃ αὐτοῦ, ὀγκοῦται καὶ μεγεθύνεται ἀρκούντως ὥστε ἀξιοῦται τοῦ ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλούμενος Ἰμβρακος.

Παρά πόδας τοῦ ὄρους· ἔνθα εἶπομεν ὅτι ἦτο κτισμένη ἡ πόλις Σάμος, ὁδεύων τις πρὸς τὴν Σκύρον, βλέπει τὰ ἐρείπια ἐνὸς ἀρχαίου λιμένος, ὃν οἱ Σάμιοι καλοῦσιν ἤδη Τηγάνι, ἐνεκεν τῆς στρογγυλότητος αὐτοῦ· οὐ μακρὰν τοῦ λιμένος τούτου ὑπάρχει ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὸν ἅγιον Νικόλαον, ὅστις ἐπὶ τοῦ παρόντος χρησιμεύει ὡς προσφύγιον τῶν ναυτῶν, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν ἔρχονται ν' ἀγκυροβολήσωσιν εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἐνεκεν μιᾶς παρακειμένης πηγῆς, ἐξ ἧς εὐκόλως ὑδρεύονται· ἐν τῷ λιμένι τούτῳ ὑπάρχει καθ' ἐκάστην ἀκριβῆς φυλακὴ ἧς τὰ ἐνεργὰ μέλη τῆς ἡμέρας ἀντικαθιστῶνται παρ' ἄλλων ἐγγιζούσης τῆς νυκτός· χρησιμεύει δ' αὕτη εἰς τὸ νὰ πληροφορῇ τὴν ταχίστην τὸν Ἀγᾶν, ἢ τὸν Καδῆν, περὶ τῶν ἐν τῷ λιμένι καταπλεόντων πλοίων, τοῦ τόπου ἐξ οὗ προέρχονται, καὶ πρὸς ὃν μέλλουσι νὰ διευθυνθῶσιν. Ἐὰν δέ ποτε συμβῇ νὰ πληροφορηθῶσι περὶ τούτων ὁ Ἀγᾶς, ἢ ὁ Καδῆς, παρ' ἄλλου ἀγγελιοφόρου, ἢ τοῦ ἀρμοδίου φύλακος, οὗτος πάσχει ποινὴν τῆς τοιαύτης ὀλιγωρίας του πεντακοσίας μαστιγώσεις εἰς τὰ πέλματα τῶν ποδῶν.

Ὅπισθεν τῆς ἀρχαίας πόλεως Σάμου περὶ τὸ ἐν τέταρτον λεύγης πρὸς δυσμὰς ὑπάρχει ἡ νέα Σάμος,

γνωστὴ ὑπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, μεγάλη χώρα, ἔχουσα ἕξ ναοὺς, ὧν τινὲς εἰσι μικροὶ, καὶ δύο κρήνας, ὧν ἡ μὲν, ἣτις εἶνε ἡ καλλιτέρα, καλεῖται Πλάτανος, ἡ δὲ Μεσακὴ· ἀμφοτέραι αὗται παρέχουσιν ἄφθονον ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν, καὶ πάντες οἱ γειτονικοὶ κῆποι ποτίζονται ἕξ αὐτῶν· ὁ Πλίνιος ἀποκαλεῖ τὴν μὲν τούτων Γιγαρθῶ, τὴν δὲ Λευκοθέαν, ἐκ Λευκοθέας θυγατρὸς τοῦ Κάδμου, ὡς φαίνεται. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἑδρεύουσι συνήθως οἱ ἐπισημότεροι κάτοικοι τῆς νήσου, οἷον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ Καδῆς μετὰ τριῶν ἢ τεσσάρων ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν, καὶ ὁ Ἀγᾶς μετὰ δέκα ἢ δωδεκα ἄλλων ὀθωμανῶν.

Μεσημβρινῶς τῆς πόλεως ταύτης ὑπάρχει ἡ μεγίστη τῆς Σάμου πεδιάς, φέρουσα τὸ ὄνομα, Μεγαλόκαμπος, ἀλλ' αὕτη οὐ μόνον δὲν παρέχει οὐδεμίαν ὡφέλειαν εἰς τοὺς κατοίκους, ἀλλὰ καὶ πρόξενος βλάβης γίνεται τοῖς παροικοῦσιν ἕνεκεν τῶν πολλῶν ἐν αὐτῇ λιμναζόντων ὑδάτων, ἅτινα τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χρόνου κατακλύζουσιν αὐτὴν καὶ σχηματίζουσιν ἕλος· τὰ ὕδατα ταῦτα ἐκβάλλουσι διὰ τεσσάρων σομίων εἰς τὴν θάλασσαν, περὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν λεύγην μακρὰν τῆς πόλεως· ὁλόκληρος δὲ στόλος δύναται νὰ ὑδρευθῇ ἐκεῖθεν. καὶ ἐφεδριασθῇ ὕδατος διὰ μακρυνὸν πλεῖον, ἀλλ' αἱ ἀχταὶ εἶνε τοσοῦτον ἀνοιχταί, ὥστε πλοῖον δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἐπὶ τῆς ἀγκύρας, ἐκτὸς ὅταν πνέωσι βόρειοι ἄνεμοι.

Πέραν τῆς πεδιάδος ταύτης κεῖται μεγάλη τις περριοχὴ, λίαν εὐφρορ, ποτιζομένη ὑπὸ τοῦ Ἰμβράσου

ποταμοῦ· αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου, ἀφιερωθεῖσα ὑφ' ἑνὸς πλουσίου ἀρχιτέκτονος, ἀποθανόντος ἀτέκνου, καὶ ἐγκαταλιπόντος ἅπασαν τὴν περιουσίαν εἰς τὴν ἀνωτέρω Μονήν.

Διερχόμενός τις τὴν περιοχὴν ταύτην ἀφικνεῖται εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ἰμβράσου ποταμοῦ. ἐνθα κεῖται χωρίον ἐκ διακοσίων περίπου οἰκιῶν μεθ' ἑνὸς ναοῦ. καλούμενον Μύλοι, διὰ τὴν πληθύν των παρακειμένων μύλων ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἰμβράσου, οὗτινος τὸ ρεῖθρον κινεῖ αὐτούς. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τυσαύτη λεμονίων καὶ πορτοκαλίων παράγεται ποσότης, ὥστε ἀνθ' ἑνὸς σκούδου δύναται τις ν' ἀγοράσῃ 500.

Πρὸς δυσμὰς τῶν Μύλων ἐπὶ κλιτύος δενδροφύτου, κεῖται τὸ ὑγιεινότερον καὶ τερπνότερον χωρίον τῆς νήσου, καλούμενον Παγώνδας· σύγκειται δ' ἐκ τριακοσίων περίπου οἰκιῶν καὶ δύο ναῶν· οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἀσχολοῦνται πολὺ εἰς τὴν κατασκευὴν μεταξωτῶν ὑφασμάτων.

Εἰς ἀπόστασιν τριῶν τετάρτων λεύγης ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, κεῖνται οἱ Σπαθαράιοι, χωρίον μικρὸν ἐκ πεντήκοντα περίπου οἰκιῶν, καὶ ἑνὸς ναοῦ, καὶ περίφημον διὰ τὴν ἐξαγωγήν μεγάλης ποσότητος πίσης, ἣν οἱ κάτοικοι πωλοῦσιν εἰς τὴν μεγάλην χώραν.

Ἀκολουθῶς ἀφικνεῖται τις εἰς Πύργον, χωρίον ἀπέχον τοῦ Παγώνδα τρία τέταρτα τῆς λεύγης, καὶ περιέχον διακοσίας περίπου οἰκίας καὶ δύο ναοὺς· ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ συλλέγεται τὸ γλυκύτερον καὶ νοστιμώτερον μέλι τῆς νήσου.

Ἄνωθεν τοῦ χωρίου τούτου κεῖται ἕτερον μικρόν, ἀποικία τῶν Ἀλβανῶν, διότι οὕτως ἀποκαλοῦσι καὶ τὸ χωρίον καὶ τοὺς κατοίκους, καὶ οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἕλληνες.

Βορειοδυτικῶς τοῦ Πύργου εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας λεύγης, κεῖται χωρίον, ἥ πολίχνιον καλούμενον Πλάτανος διὰ τὴν πληθὺν τῶν ὁμωνύμων δένδρων, ἅτινα ἠϋξάνον ἄλλοτε καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς περιφερείας του. καὶ ἔχον τριακοσίας περίπου οἰκίας, καὶ δύο ναούς· ὁ ἀὴρ αὐτοῦ εἶνε ὑγιεινότατος, οἱ δὲ ἄνθρωποι εἰσιν ἐνταῦθα μακροβιώτεροι, ἢ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος τῆς νήσου.

Ἐν ταῖς περὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἱδᾶσι διαιτῶνται πλῆθος ἰχυθῶν ἐκ τοῦ εἶδους τῶν ἀθλητῶν *Champrions*, μεγάλως ὑποδοηθούντων τοὺς πτωχοὺς, οἵτινες ἐξ αὐτῶν σγεδὸν ἀποζῶσιν, ἅμα ἀκουσθῇ ὁ λόγος ὁ σημαίνων τὴν ἄδειαν τοῦ δημοσίως ἀλιεῦν· ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὴν ἑκφρασιν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, εἶνε· « *Anaxe to Libarintous* ».*

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ ἡμισείας λεύγης ἐκεῖθεν πρὸς δυσμὰς, κεῖται χωρίον ἐκ διακοσίων περίπου οἰκιῶν, καὶ δύο ναῶν, καλούμενον Μαράθθακμπος, ἥτοι πεδῖον τοῦ μαράθου, διὰ τὴν πληθὺν τοῦ φυτοῦ μαράθου ὅπερ αὖξεται περὶ αὐτό· κεῖται δὲ ἀπεναντι τῆς Πάτμου, ἐξ ἧς ἀπέχει τεσσαράκοντα ἰταλικά μίλλια, ἢ λεύγας ἀγγλικὰς, ἰσοδυναμούσας πρὸς δέκα γερμανικ.

* Ἀδελφον τί σημαίνουσιν αἱ λέξεις αὗται.

Τρεῖς λεύγας ἀγγλικὰς μακρὰν τοῦ χωρίου τούτου, ὑπάρχει ἐρημητήριον ἐν ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐνθα ἐγκαταβιοῦσι συνήθως δύο ἢ τρεῖς ἐρημίται τῆς Πάτμου.

Νοτιοδυτικῶς τοῦ Μαραθοκάμπου, εἰς ἀπόστασιν πέντε ἀγγλικῶν λευγῶν, κεῖται τὸ χωρίον Καστανέα, κληθὲν οὕτως ἐκ τῶν περὶ αὐτὸ καστανεῶν· ἔχει δὲ πεντήκοντα οἰκίας καὶ ἓνα ναόν· οὐ μακρὰν δ' αὐτοῦ κεῖται ἐρημητήριον τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐν ᾧ ἐγκαταβιοῦσι δύο ἢ τρεῖς ἐρημίται Πάτμιοι.

Ἐπειτα ἔρχεται τις εἰς Λέκαν, χωρίον ἐκ πεντήκοντα οἰκιῶν, καὶ ἐνὸς ναοῦ, ἀπέχον δύο ἀγγλικὰς λεύγας τοῦ ἀνωτέρου· εἰς ἀπόστασιν τινα ἐκεῖθεν, φαίνεται τὸ μονήδριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅπερ εἶνε ἀναχωρητήριον μοναχῶν τοῦ ὅρους Σινᾶ, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι πάντοτε τέσσαρες ἢ πέντε ἱερεῖς, ἐπιστατοῦντες ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ, ἅτινα κυρίως συνίστανται εἰς οἶνους.

Ὀλίγον ὑψηλότερον ἐπὶ τοῦ κατάντους τῆς κλιτύος, καὶ ἀπέναντι τῆς Λέκας, κεῖται ἡ Μονὴ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἧς οἱ μοναχοὶ ζῶσι μακρὰν τοῦ κόσμου καὶ τῆς τύρβης αὐτοῦ, ὑποδεχόμενοι φιλοφρονέστερα καὶ δωρεὰν πάντας τοὺς διαβάτας καὶ ὁδοιπόρους.

Εἰς ἀπόστασιν ἕξ ἀγγλικῶν λευγῶν ἐκεῖθεν, πρὸς τὴν μεγάλην πεδιάδα, κεῖται ἡ πόλις Καρλόβασι, ἐπὶ τῆς παραλίας, καὶ ἀπέναντι τῆς Χίου, καὶ τῆς Τέω (Σιγαντζικίου) φρουρίου τῆς ἀσιατικῆς ἡπείρου· ἡ

πόλις αὕτη οὕσα ἢ μεγαλειτέρα τῆς νήσου, μετὰ τὴν μεγάλην χώραν, ἔχει πεντακοσίας περίπου οἰκίας καὶ πέντε ναοὺς· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς εἰσὶν οἱ πλουσιώτεροι τῆς νήσου, ἔνεκεν τοῦ ἐμπορίου, ὅπερ ἐνεργοῦσιν εἰς Χίον, Σμύρνην, καὶ πολλοὺς ἄλλους τόπους· τὸ κυριώτερον αὐτῶν ἐμπόριον συνίσταται εἰς χρομίμια, καὶ οἶνους μοσχάτους, ἅτινα εἰσὶ τὰ ἀξιολογώτερα αὐτῶν προϊόντα· ἀλλ' ὁ ὄρμος τῆς πόλεως εἶνε τοσοῦτον ἐκτεθειμένος εἰς τὸν βόρειον ἀνεμὸν, καὶ ἡ αὐτόθι προσόρμισις τοσοῦτον ἀκροσφαλῆς διὰ τὰ πλοῖα, ὥστε οἱ ἔμποροι ἀναγκάζονται νὰ φορτώνωσιν αὐτὰ ἐπὶ τῆς ὄχθης καὶ ῥίπτωσιν εἰς τὴν θάλασσαν· μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ πλοῦ, σύρωσιν αὐθις ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἀνευ ἀναβολῆς, πρὸς ἐκφόρτωσιν.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Καρλοθασίου. εἰς ἀπόστασιν τριῶν ἀγγλικῶν λευγῶν, κεῖται τὸ χωρίον Φοῦρνοι ἔχον διακοσίας περίπου οἰκίας, καὶ δύο ναοὺς, περίφημον δὲ διὰ τὰ δοχεῖα, ἢ ὑδρίας, καὶ ἄλλα πῆλινα σκεύη, ἅτινα ἄλλοτε τοσοῦτον ἐξετιμῶντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ὥστε ὠνομάσθησαν σαμικά, ἔνεκεν τῆς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ κατασκευῆς των· τὸ χωρίον τοῦτο ἔλαβε τὴν τοιαύτην προσηγορίαν ἐκ τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων κλιδάνων, ἐν οἷς ψήνονται τὰ τοιαῦτα δοχεῖα.

Οὐ μακρὰν τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχει πηγὴ δι' ἣς κινεῖται μῦλος, παρὰ ταύτην δὲ ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν παρθένον Μαρίαν, εἰς ὃν οἱ κάτοικοι τῶν Φούρων ἀποδίδουσι μέγα σέβας, προσερχόμενοι μετὰ πλεί-

στης εὐλαθείας. Ἐντεῦθεν ἄρχεται σειρὰ ὄρεων δειν-
δροσκεπῶν, ἔχουσα μῆκος 20 ἀγγλικῶν λευγῶν· ἐν
τοῖς ὄρεσι τούτοις ὑπάρχουσι παντοειδῆ δένδρα, πα-
ρέχοντα οἰκοδομικὴν καὶ ναυπηγικὴν ὕλην, τοῦθ' ὅπερ
συντελεῖ οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν αὕξησιν τῶν ἐσόδων τοῦ
Ἀγᾶ· πλῆθος δὲ καστανεῶν, τῶν ὁποίων τοὺς καρ-
ποὺς πᾶς διαβάτης δύναται νὰ συλλέγῃ, ἔνεκεν τῆς
πληθύος αὐτῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου κεῖται χωρίον καλούμενον
Βουρλιῶται, ἀποικία τῶν Βουρλών, πολυχνίου. κει-
μένου παρὰ τὴν Σιμύρνην· ἔχει δὲ 200 περίπου οἰ-
κίας καὶ 1 ναόν· ἡ κυριωτέρα ἐνασχόλησις τῶν κα-
τοίκων αὐτοῦ εἶνε ἡ ξύλευσις καὶ ἡ ἐξαγωγή πίσσης.

Ἡμίσειαν ἀγγλικὴν λεύγην μακρὰν τοῦ χωρίου
τούτου ἀπαντᾷται Μονή, ὑπὸ τὸ ὄνομα, Παναγία τοῦ
Βροντᾶ, ἐν ᾗ ἐγκαταδιοῦσι 12 μοναχοὶ ἡ ἐκκλησια-
στικοὶ Ἕλληνες· ἡ περὶ τὴν Μονὴν ταύτην φυομένη
τὸ ἔαρ χλόη, εἶνε δηλητηριώδης εἰς πάντα τὰ ξένα
κτήνη· ξένος δὲ ἵππος φερόμενος ἐκεῖ πρὸς βοσκὴν
ὀγκυῖται καὶ ἐξόλλυται ὑπὸ τοῦ πάχους ἐν διαστήμα-
τι ὀλίγων ἡμερῶν, ἐνῶ οἱ ἵπποι οἱ διαιτώμενοι ἐν τοῖς
ὁμόροις χωρίοις, καὶ περὶ τὴν Μονὴν οὐδὲν πάσχουσιν
ἐκ τῆς χλόης ταύτης.

Πρὸς ἀνατολὰς τῶν Βουρλιωτῶν καὶ τοῦ Βροντᾶ.
περὶ τὰ δέκα ἰταλικά μίλλια μακρὰν κεῖται τὸ χωρίον
Βαθῦ, ἔχον 400 οἰκίας καὶ 1 ναόν, πρὸς δὲ καὶ λιμέ-
να, ἐν ᾧ τὰ πλοῖα δύνανται νὰ προφυλάσσωνται κα-
τὰ παντὸς ἀνέμου, πλὴν τοῦ νοτίου.

Περὶ τὰς 4 ἀγγλικὰς λεύγας μακρὰν τοῦ λιμένος τούτου κεῖται ἕτερος, φραττόμενος ὑπὸ τριῶν νήσων, ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν προσηγορίαν, νῆσοι τοῦ πηλοῦ (Λασπόνησος), ἐν ᾧ τὰ πλοῖα ἀσφαλίζονται κατὰ παντὸς ἀνέμου. Αἱ νῆσοι αὗται κεῖνται 20 ἀγγλικὰς λεύγας μακρὰν τῆς νέας Ἐφέσου, πόλεως ἐνδοξοῦ καὶ περιφήμου τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Τὸ μεγαλύτερον ἐμπόριον τῶν κατοίκων τοῦ Βαθέος συνίσταται εἰς οἶνους, ἰδίως μοσχάτους, οἵτινες διατηροῦνται ἐπὶ ἐν ὁλόκληρον ἔτος, ἐνῷ οἱ τῶν Καρλοβασίων ὀξυδοῦνται διχτηρούμενοι ἐπὶ ἕξ μῆνας· καὶ ἡ ἄλιεία δὲ καλὰς ἀπολαύσεις περιποιεῖ εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου τούτου.

Ἐγγύτατα τούτῳ κεῖται τὸ Παλαιόκαστρον, χωρίον συγκεῖμενον ἐξ 100 οἰκιῶν καὶ 1 ναοῦ, καὶ κύριον προῖον ἔχον τὸν οἶνον.

Ὁ λιμὴν Βουρκαριὰ κεῖται περὶ τὰς 4 ἀγγλικὰς λεύγας μακρὰν τοῦ Παλαιοκάστρου· παρ' αὐτῷ δὲ ὑπάρχει τόπος κατ'ἀλληλὸς πρὸς κατασκευὴν ἄλματος, ἀλλ' οἱ Σάμιοι δὲν ἐπιμελοῦνται τούτου, προτιμῶντες νὰ προμηθεύωνται τὸ ἄλλας ἐκ τῆς Μήλου καὶ Νάξου, ὥς καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι τοῦ Ἀρχιπελάγους, φόβῳ μὴ ἐπιβαρυνθῶσι διὰ μεγάλων φόρων.

Περὶ τὰς δύο ἀγγλικὰς λεύγας μακρὰν τῆς Βουρκαριᾶς κεῖται μεγάλη πεδιάς καλουμένη Ὀπισόκαμπος, καὶ ἔχουσα πηγὴν, ἧς τὸ ὕδωρ χρησιμεύει εἰς τὴν κίνησιν δύο μύλων· ἡ πεδιάς αὕτη παράγει ἄριστον, σίτον, βάμβακα καὶ ἀραβόσιτον, ὃν οἱ Ἕλληνες

καλοῦσιν Ἑρυσίμον, καὶ οἱ Λατίνοι irio, ἀλλὰ μετὰ
 ζῦ τοῦ ἑρυσίμου καὶ τοῦ ἀραβοσίτου, φαίνεται νὰ ὑ-
 πάρχῃ διαφορά τις.

Ἐν τῇ πεδιάδι ταύτῃ ὑπάρχει ναῖσχος ἀφιερωμένος
 εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν
 προσηγορίαν, Ἐκκλησία Ἰωάν. τοῦ Θεολόγου· οἱ νη-
 σιῶται φρονοῦσιν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐγένοντο πολλὰ θαύματα
 πιστεύοντες ἐκ παραδόσεως ὅτι οἱ εὐαγγελισαί. Ἰωάν-
 νης καὶ Παῦλος. ὑπῆρξαν ἐν Σάμῳ· ἔνεκεν δὲ τούτου
 μεγάλη συρροὴ ἀνθρώπων γίνεται εἰς τὸ μέρος τοῦτο.

Περὶ τὰς 4 ἀγγλικὰς λεύγας μακρὰν τοῦ ναῖσχου
 τούτου, μίαν δ' ἐκ τῆς μεγάλης χώρας, τῆς καὶ πρω-
 τευούσης, κεῖται χωρίον καλούμενον Μυτιληνοί. ἀ-
 παικία τῆς Μυτιλήνης· σύγκειται δὲ ἐκ 200 οἰκιῶν
 καὶ δύο ναῶν.

Περιήλθομεν οὕτως ἅπασαν τὴν νῆσον περιγράψαν-
 τες τὰς κωμοπόλεις καὶ χωρία αὐτῆς.

Ἐκτὸς τῶν Μονῶν περὶ ὧν ἐλαλήσαμεν, ὑπάρχου-
 σιν ἕτεραι δύο, ὧν ἡ μὲν καλεῖται, Σταυρός, ἡ δὲ,
 Παναγία τῶν πέντε ὁσπητίων· ἡ τοῦ Σταυροῦ, ἐν ᾗ
 διαιτῶνται 30 μοναχοί, κεῖται δύο ἀγγλικὰς λεύγας
 μακρὰν τῆς μεγάλης χώρας· κατέχει δὲ μεγάλην ἐκ-
 τασιν γῆς, ἣν ἐκτήσατο ἐξ εὐσεβῶν κληροδοτημάτων
 ἐκ ταύτης ἐξαρθᾷται καὶ ἰδιαιτέρα Μονὴ διὰ τοὺς
 λαϊκοὺς ἀδελφοὺς τοὺς καλλιεργοῦντας τὴν γῆν, καὶ
 ἀσχολουμένους εἰς τὴν κατασκευὴν ὑφασμάτων καὶ
 ἄλλων ἔργων ἀναγκαίων πρὸς τὴν διατήρησιν καὶ
 χρῆσιν τῆς μεγάλης Μονῆς.

Ἡ Μονὴ τῆς Παναγίας τῶν πέντε ὁσπετίων διατηρεῖ περὶ τοὺς 60 περίπου μοναχοὺς· ἔχει δὲ καὶ μικρὰν Μονὴν ἐν Πιχώνδᾳ, ἐξ αὐτῆς ἐξαρτωμένην, καὶ χρησιμεύουσιν αὐτῇ, ὅπως καὶ ἡ προρρηθεῖσα τοῦ Σταυροῦ.

Ἡ Μονὴ αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς νήσου συνίσταται εἰς πεδιάδας διαβρεχομένας ὑπὸ θαλασσίων ὑδάτων· ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ βουνὰ ἀρκούντως ὑψηλὰ· παρὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν Σάμον, καθορᾶται ἐν, ὅπερ ὁ Στράβων ἀποκαλεῖ Κερκετέα, καὶ ὁ Ἡλίνιος Κερκέτιον, τὸ ὑψηλότερον τῆς Ἀμπέλου καὶ ὅλων τῶν ὄρεων τῆς νήσου, κατὰ τὴν μακρυάν τοῦ Στράβωνος (α). Ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου, ὅπερ καὶ νῦν ἔτι καλοῦσι μετὰ τινος διαφθορᾶς τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ὀνόματος, Κέρκην, δύναται τις νὰ ἴδῃ τὰς πλείστας τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ καθ' ἅπαν σχεδὸν τὸ ἔτος χιονοσκεπέστου τούτου ὄρους, ὑπάρχει λίμνη, ἐν ᾗ ἄφθονοι τρέφονται ἐγγέλεις· παρὰ ταύτην δὲ ναῖσκος, ἀφιερωμένος εἰς τὸν προφήτην Ἠλίαν, εἰς ὃν πλεῖστοι προστρέχουσι μετὰ μεγάλης εὐλαθείας.

Ἀντικρυ τῆς Ἰκαρίας ὑπάρχει στήλαιον, καὶ ναί-

(α) Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς περιπίπτει εἰς πλάνην, διότι τὸ ὄρος Κερκετεὺς, ἢ Κερκέτιος, κοινῶς (Κέρκης) καίται πολὺ μακρὰν τῆς ἀρχαίας πόλεως Σάμου, ἀπέναντι τῆς Ἰκαρίας.

σκος, εἰς ὃν πλῆθος λαοῦ προσέρχονται χάριν προσκυνήσεως, ἐξόχως δὲ κατὰ τὰς ἐορτάς τοῦ Πάσχα· ἡ παράδοσις δὲν διδάσκει οὔτε τὸ ὄνομα, οὔτε τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ ναΐσκου τούτου· τοῦτο μόνον ᾄσεται ὑπὸ τῶν Σαμίων, ὅτι ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐφαίνετο ἐκεῖ λάμψις τις, τοῦθ' ὅπερ ἐξέλαβον ὡς ἀγγελίαν ὅτι ἐκεῖ ἀναπαύονται λείψανα ἁγίων, ἀγνώστων καὶ ἡμελημένων· λέγουσι δὲ τοῦτο ἐπόμενοι εἰς παράδοσιν ἀληθῆ κατ' αὐτοὺς θεωρουμένην.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὄρους, περὶ τὰ ἐξ ἰταλικά μίλλια μακρὰν τοῦ ῥηθέντος τόπου, πρὸς ἄρκτον. κεῖται ἐρημητήριον, παρὰ τὸ ὅποιον ὑπάρχει ναΐσκος ἐντὸς μεγάλου σπηλαίου, ἀφιερωμένος εἰς τὴν παρθενον Μαρίαν· μία καὶ μόνη ὁδὸς λίαν δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος ἄγει πρὸς τὸν ναΐσκον τοῦτον ὃν οἱ Ἕλληνες λαβόντες ἐκ τούτου ἀφορμὴν ὠνόμασαν Παναγίαν εἰς τὸ Κακοπέρατον.

Δεξιᾷ τῷ διευθυνομένῳ πρὸς τὴν ἀρχαίαν πόλιν τῆς Σάμου, ὑπάρχει ἀκρωτήριον, ὅπερ ὁ Στράβων καλεῖ Ποσειδῖον, ἐφ' οὗ καὶ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος ὑπῆρχεν, ὡς λέγει· ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ποιεῖται μνεῖαν καὶ ἐτέρου ἀκρωτηρίου τῆς νήσου καλουμένου Ἀμπελος, καὶ κειμένου ἀπέναντι τοῦ Δρακάνου τῆς Ἰκαρίας· ἐπιφέρει δὲ ὅτι τὸ ὄνομα Ἀμπελος δὲν φέρει μόνον τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ἀλλὰ πᾶσα ἡ ἐν τῇ νήσῳ σειρὰ τῶν ὀρέων καὶ τῶν κλιτύων, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι πεφυτευμένη ὑπ' ἀμπέλων.

Πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τῆς νήσου κεῖται τὸ

ἄκρωτήριον Κανθάριον, ἀπέναντι τοῦ Δρακάνου τῆς Ἰκαρίας. ἐξ οὗ ἀπέχει 80 σταδίους, κατὰ Στράβωνα· ὁ Πλίνιος ἀναφέρει τρεῖς ποταμούς ἐν Σάμῳ, οὓς καλεῖ Ἰμβρασον, Χέσιον καὶ Ἰέετον· δύο δὲ κρήνας, τὴν Γιγαρτὴν καὶ τὴν Λευκοθέαν· ἀλλ' ὁ Στράβων μνημονεύει ἓνα μόνον ποταμὸν, τὸν Ἰμβρασον.

Ἡ νῆσος αὕτη ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ κατασκευαζόμενα πηλίνα ἀγγεῖα, ἅτινα ὠνομάσθησαν, ἀγγεῖα τῆς Σάμου· ὁ Αὐλὸς Γέλλιος ἀξιολογεῖ ὅτι οἱ Σάμιοι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι οἵτινες ἡσχολήθησαν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πλαστικῆς· ὁ δὲ Πλίνιος βεβαιοῖ ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ μετεχειρίζοντο τὰ Σαμικὰ ἀγγεῖα ἐν ταῖς τραπέζαις, παρασκευάζοντες ἐν αὐτοῖς καὶ τὰ κρέα· ὁ αὐτὸς ἀναφέρει ὅτι οἱ ἱερεῖς τῆς μητρὸς τῶν Θεῶν, οὓς καλοῦσι Γαλάτας, ἐν καιρῷ τῆς περιτομῆς, ἔκοπτον τὴν ἀκροθυστίαν διὰ τεμαγίου ἐκ συντετριμμένου πηλίνου σαμικοῦ ἀγγείου· ἡ περιτομή δ' αὕτη, καθ' ἣν ὁ Μάρκος Κέλλιος παρὰ Πλινίῳ λέγει, ἐξετελεῖτο μετὰ πολλοῦ πόνου, δυσκολίας καὶ κινδύνου· ἡ τοιαύτη ἐγχειρίσις ἦτον ἀληθῶς επικίνδυνος διότι συμβαίνει ἐνίοτε οἰδημα καὶ φλόγωσις εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅταν μάλιστα ἡ περιτομή γίνεται δι' ἐγχειριδίου σιδήρου, καὶ ὅτι καταλλήλότερα διὰ τὴν τοιαύτην ἐγχείρισιν εἰσὶ τὰ λίθινα· ἐντεῦθεν προκύπτει ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἰωσήφ τὰ ἐγχειρίδια δι' ὧν οἱ Ἑβραῖοι περιέτεμον ἐκλήθησαν Ἑβραϊστὶ λίθινα, ἂν καί τινες συγγραφεῖς μεταφράζουσι τὴν ἑβραϊκὴν λέξιν εἰς κοπερά.

Ὁ Πλίνιος ποιείται ὡσαύτως μνείαν δύο εἰδῶν γῆς σαμικῆς, καὶ τὴν μὲν ἀποκαλεῖ Κολλύριον, τὴν δὲ Ἀστέρα· ἡ καλλιτέρα ποιότης τῆς πρώτης, εὐχρηστοτέρας οὐσης, εἶνε ἐκείνη ἣτις εἶνε νωπὴ, ελαφρὰ καὶ γλοιώδης· ἡ ἑτέρα δὲ εἶνε μᾶλλον ἰξώδης καὶ λευκή· ἀλλ' ἀμφοτέραι εἰσὶ χρήσιμοι εἰς τὴν αἱμοπτυσίαν· ἐνοῦνται δ' ἐπιτυχῶς καὶ εἰς τὰ ἔμπλασρα ὅταν πρόκηται ν' ἀποξηρανθῶσιν, ἐπίσης καὶ εἰς τὰ κολλύρια καὶ ἄλλα θεραπευτικὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

Ἡ Σάμος δὲν ὑπολείπεται κατὰ τὴν γονιμότητα οὐδεμιᾶς νήσου τοῦ ἀρχιπελάγους, πᾶν δὲ τὸ πρὸς τὴν ζωὴν ἀνσγκαῖον εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ, πλὴν τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ἁλατος ἅτινα εἰσχομίζονται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς· ἀλλὰ καὶ τὸ ἅλας δύναται νὰ κατασκευάζεται ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ἐὰν ἐπέτρεπον τοῦτο οἱ κρατοῦντες ὀθωμανοί.

Ἡ Σάμος ἔχουσα διάφορα εἶδη δένδρων, παράγει πίσαν, ἔλαιον, μέλι καὶ διάφορα εἶδη καλλίστου οἴνου, ἰδίως δὲ μοσχάτου· ἐκ τῆς ἰλῦος τούτου οἱ Σάμιοι ἐξάγουσι κατὰ θῆριον ἱκανὴν ποσότητα οἶνοπνεύματος, ὅπερ καλοῦσιν ἀσυγχώρητον· προῆλθε δὲ ἡ ὀνομασία αὕτη, ὡς λέγουσιν, ἐκ τούτου· ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς διασταλάξεως τοῦ ρευστοῦ τούτου, εἴθισται ἵνα οἱ διασταλάζοντες καλῶσι πάντας τοὺς διαβάτας ὅπως πίωσιν· ἂν δὲ ποτέ τις ἀρνηθῇ νὰ πῇ, καίουσιν αὐτὸν διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου ἀποκαλοῦντες ἀσυγχώρητον καὶ ἐπιλέγοντες τάδε· « Ἐπειδὴ δὲν θέλεις νὰ δεχθῇς τὸ προσφερόμενον, θέλεις εἶσαι ἀσυγχώρητος. »

Τινές χαρκτηρίζουσι τὴν νῆσον ταύτην ὡς ἄγονον καὶ ὄρεινὴν, ἥμισυ μὲν πρόσφορον πρὸς παραγωγὴν σίτου, ὅσον δὲ μόνον παράγουσαν, ὃν οἱ Σάμιοι μεταφέρουσι πρὸς ἐμπορίαν ἐν ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι.

Ἡ νῆσος αὕτη δὲν ἡνύπορει ἀρχικῶς οἴνου· κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος δὲν παρῆγε τοιοῦτον, ἐνῶ αἱ περὶ αὐτὴν νῆσοι, ὡς ἡ Χίος, ἡ Λέσβος, καὶ ἡ Κῶς, ἔτι δὲ ὅλα τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἡ Ἐφεσος, ἡ Σμύρνη καὶ λοιπὰ, εἶχον ἐξαίρετον· ἀλλ' ἐν τούτοις δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἄλλοτε τὴν σημερινὴν ἀφθονίαν τοῦ οἴνου, παρῆγεν ὅμως ὡς ἀντάλλαγμα ἐν ἀφθονίᾳ ὅλα τὰ λοιπὰ χρειώδη· τεκμαίρεται δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ὁμοῖοι τόποι διεμφισβήτουν αὐτῇ τὴν γονιμότητα· ἀλλ' ὅπως ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀρχινὴν παραγωγικὴν κατὰστασιν τῆς νήσου ταύτης, ἀρκεῖ ν' ἀναμνησθῶμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι διὰ νὰ ἐκφράσωσι τὴν γονιμότητα αὐτῆς εἶχον τὴν κοινὴν παροιμίαν ὅτι· «καὶ ὄρνιθων φέρει γάλα.»

Ἡ μεγάλη αὕτη γονιμότης ἐγένετο αὐτῇ κατὰ τι ἐπιβλαβὴς, διεγείρασα τὴν ἀκόρεστον ἀπληστίαν τῶν ἰσχυρῶν γειτόνων της, καὶ ὑποδαλοῦσα αὐτὴν εἰς μοναρχικὴν κυδέρνησιν· πρὸ πάντων δὲ ἐπέσυρε καθ' ἑαυτῆς τὴν ἔχθραν τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν φθόνον καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τὸν ὁμόρων πολιτειῶν.

Ἡ Σάμος ἦτον ἐκπαιῖα ἱερὰ τῇ Ἡρᾷ, ὡς ἡ Δῆμος τῷ Ἡφαίστῳ, ἡ Δῆλος τῷ Ἀπόλλωνι, ἡ Ρόδος τῷ Ἡλίῳ καὶ ἡ Κύπρος τῇ Ἀφροδίτῃ· ὅθεν πάλ-

σης ἄλλης θεότητος ἢ Ἡρα ἐλάτρευετο ἐξόχως ὑπὸ τῶν Σαμίων· ὑπῆρχε δὲ καὶ ναὸς ἐν αὐτῇ. Ἡραῖον καλούμενος, παρὰ τὸ προάστειον τῆς ἀρχαίας πόλεως· τοῦθ' ἔνεκεν ἢ Ἡρα καλεῖται ὑπὸ τῶν ποιητῶν, καὶ τοῦ Ἀπολλωνίου, Ἰμβρασία, ἐκ τοῦ Ἰμβράσου ποταμοῦ· καὶ ἡ νῆσος, « Ἰμβρασίης ἔδρανον Ἡρης· » ὁ δ' Ὀβίδιος ἀποκαλεῖ αὐτὴν Ἡραίαν.

Εἰκάζεται ὅτι οἱ Σάμιοι ἐλάτρευον ἐπίσης τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Δία καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, διότι μεταξύ τῶν ἄλλων ἀγαλμάτων ἅτινα ἐφαίνοντο ἐν τῇ νήσῳ, ὑπῆρχον τρία εἰς φυσικὸν μέγεθος, ἐν τινι τῶν δημοσίων πλατειῶν, τεθειμένῃ ἐπὶ στηλοβατῶν, καὶ παριστῶντα τὰς τρεῖς ταύτας θεότητας· ταῦτα ἀφῆρσε μὲν ὁ Ἀντώνιος, ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ Αὐγουστος ἐπανέθηκεν εἰς τὴν πρώτην αὐτῶν θέσιν τὸ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλέους, τὸ δὲ τοῦ Διὸς ἔθηκεν εἰς Ῥώμην· ἐν τινι ναῷ ἰδρυθέντι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ.

Ἡ Ἡρα παρίστατο ἐν Σάμῳ περιβεβλημένη ἐνδυμα συζύγου. Ἐπέτειος δ' ἐορτὴ ἐτελεῖτο πρὸς τιμὴν αὐτῆς μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς καὶ ἱεροτελεσίας, μεθ' ὧν πανηγυρίζεται ἡ τῆς νεονύμφου γυναικός.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐχάλουν Ἀστυπάλαιαν ἐν μέρος τῆς νήσου, ἐξ ἀρχαίας ὁμωνύμου πόλεως ὑπαρχούσης ἐν αὐτῇ.

Πολίτευμα τῆς Νήσου Σάμου

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Ἀφηγοῦνται ὅτι ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων ὁ Ἀγ-

καῖος, ὁ ἐπονομαζόμενος Πλευρόνιος, εἰς τῶν Ἀργοναυτῶν, καὶ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀστυπαλαίας τῆς θυγατρὸς τοῦ Φοίνικος, ἐβασίλευεν ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ· ἀλλ' ἀναγκασθεὶς νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Κολχίδα μετὰ τῶν ἄλλων Ἀργοναυτῶν, ἐγκατέλιπε τὴν νῆσον. ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀπολλώνιος λέγων.

Καὶ δ' ἄλλω δύο παῖδε Ποσειδάωνος ἴκοντο . . . ὁ δ' Ἰμβρασίδης ἔδος Ἥρας Παρθενίην Ἀγκαῖος ὑπέρβιος· ἐξ ὅλων τῶν Ἀργοναυτῶν, ὁ Ἀγκαῖος ὑπῆρξε περίφημος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς, διὰ τὰς ἀστρονομικὰς αὐτοῦ γνώσεις· ὁ Στράβων ἐπιβεβαίωσεν τὴν ἐν Σάμῳ ἐξουσίαν αὐτοῦ· παρὰ Πausania δὲ μνημονεύεται ὅτι οὗτος ἐβασίλευσε τῶν Λελέγων, λαοῦ Ἰωνικοῦ, κατοικοῦντος τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Συνοικισθείσης ἀκολούθως τῆς Σάμου ὑπὸ τῶν Ἰώνων, ὡς καὶ τῆς Χίου. ἡγουμένου τοῦ Ἀνδρόκλου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως Κόδρου, ὁ Τεμβρίων ὠδήγησεν ὕστερον νέαν ἀποικίαν, καὶ ἔκτισε τὴν πόλιν Σάμον, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ὁ Ἐγέρτιος ἢ Ἐγερτίλος ἔκτιζεν ἐτέραν ἐν Χίῳ· μετὰ δὲ τὸν Τεμβρίωνα ὠδήγησεν ἐν Σάμῳ ἐτέραν ἀποικίαν ὁ Προκλῆς, ἢ Πατροκλῆς.

Ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Σάμου, ὡς καὶ ἡ τῆς Χίου, καίτοι ἐπὶ νήσῳ κείμεναι, συνηριθμοῦντο μετὰ τῶν δωδεκά Ἰωνικῶν πόλεων τῶν ἐπὶ τῆς ἡπείρου κειμένων· ἦσαν δ' αὗται ἡ Μίλητος, ἡ Μυσοῦς καὶ ἡ Πριήνη ἐν τῇ Καρίᾳ, ἡ Ἐφεσος, ὁ Κολοφῶν, ἡ Λέβητος, ἡ Τέως, αἱ Κλαζόμεναι, ἡ Φώκαια, ἐν τῇ Λυδίᾳ, ἡ Σά-

μος καὶ ἡ Χίος ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων νήσων καὶ αἱ Ἐρυθραὶ ἐν τῇ Ἡπειρῳ.

Ἡ νῆσος Σάμος, ἱκανὸν χρόνον πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ σωτήρος Χριστοῦ ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ κυριάρχων ἡγεμονῶν, καλουμένων Τυράννων· ἀλλ' ἡ μοναρχία οὐδέποτε ἐράνη μετὰ τσαύτης λαμπρότητος καὶ ἰσχύος, ὅσον ἐπὶ τῆς βασιλείας Πολυκράτους. καὶ Συλοσῶντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, οἵτινες ἤρχον 520 ἔτη πρὸ Χριστοῦ· ἀφηγοῦνται ὅτι ὁ Πολυκράτης οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῶν ἐλλήνων, μετὰ Μίνωα τὸν βασιλέα τῆς Κρήτης, ἡ καὶ ἄλλον τινὰ πρὸ τούτου, ὁ ἐπιχειρήσας νὰ γίνῃ θαλασσοκράτωρ· ἦτο δὲ πλήρης φιλοδοξίας καὶ ἐκολακεύετο ὑπὸ τῆς γλυκείας ἐλπίδος τοῦ ν' ἄρξῃ τῶν νήσων καὶ τῆς Ἰωνίας, εἰς ὃ μεγάλως συνετέλεσεν ἡ αἰείποτε παρακολουθοῦσα αὐτῷ εἰς πᾶσαν πρᾶξιν εὐτυχία.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι Πολυκράτης ὁ υἱὸς τοῦ Αἰάκου, γενόμενος κύριος τῆς νήσου διὰ τῶν ὅπλων, διένειμε τὴν πόλιν μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Πανταγνώτου καὶ Συλοσῶντος εἰς τρία μέρη· ἀλλ' ἀκολούθως φονεύσας τὸν πρῶτον καὶ διώξας τὸν ἑτερον νεώτερον ὄντα, κατέστη αὐτὸς κύριος ἀπάσης τῆς νήσου· μετὰ δὲ ταῦτα συνέδεσε συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀμάσιος βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, πέμπων αὐτῷ δῶρα, ἅμα δὲ καὶ δεχόμενος ὁ Ἀμασις πρὸς στερέωσιν τῶν συνδεόντων αὐτόν μετὰ τοῦ Πολυκράτους δεσμῶν τῆς ἐνώσεως καὶ τῆς φιλίας, ἔπεμψεν αὐτῷ δύο εἰκόνας ξυλίνας παριστώσας αὐτόν· ἐτέθησαν δ' αὗται

εἰς τὸν ἐν Σάμῳ ναὸν καὶ ὑπῆρχον ἐπὶ τῶν γρόνων τοῦ Ἡροδότου.

Τὸ κράτος καὶ ἡ δύναμις τοῦ Πολυκράτους ἔσχον ἐν πρώτοις μεγάλην αὔξησιν· ἡ φήμη αὐτοῦ διεσπάρρη καθ' ἅπασαν τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, διότι οὔποτε ἐπεχείρει πόλεμον, τὰ πάντα ἀπέβαινον κατ' εὐχὴν· διὰ τῶν ἑκατὸν αὐτοῦ πεντηκοντόρων νηῶν προσέβαλε καὶ ὑπέτασσε πάντα πολέμιον ἄνευ διακρίσεως καταστάσεως ἢ προσώπου. Εἴθιζε δὲ νὰ λέγῃ, ὅτι θέλει φανῇ εὐαρεστώτερος εἰς τὸν φίλον ἀποδίδων ὅσα παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν, ἢ μηδὲν παρ' αὐτοῦ λαμβάνων· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκυρίευσεν πολλὰς νήσους καὶ πολλὰς πόλεις τῆς Ἀσίας ὑπέταξεν. Ἐνίκησε δὲ ναυμαχίᾳ τοὺς Λεσβίους ἐλθόντας πανσρατιᾷ πρὸς βοήθειαν τῶν Μιλησίων καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς δεσμίους νὰ σκάψωσιν ὅλας τὰς τάφρους τῆς ἀρχαίας πόλεως Σάμου ἐπὶ τῶν βράχων.

Τὴν μεγάλην ταύτην εὐημερίαν τοῦ Πολυκράτους μαθὼν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Ἄμασις, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐχάρη ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ καὶ εὐχαριστήσῃ τοῦ φίλου του· βλέπων δὲ ὅτι αὕτη ὁσημέραι παρετείνετο, ἔγραψεν αὐτῷ τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν. • Πότιτον μὲν εἶνε νὰ μανθάνῃ τις ὅτι ὁ φίλος καὶ ξένος αὐτοῦ εὐτυχῶσιν· ἀλλ' αἱ μεγάλαι σου εὐτυχίαι δὲν ἀρέσκουσιν εἰς ἐμέ· γινώσκοντα πόσον τὸ θεῖον ὑπάρχει φθονερόν· τοῦθ' ἔνεκεν ἐπιθυμῶ ἐγώ τε καὶ ἐκεῖνοι οὕς ἀγαπῶ, ὅτε μὲν νὰ εὐτυχῶσιν, ὅτε δὲ νὰ δυστυχῶσιν ἵνα οὕτω τὸν βίον διέρχωνται μετ' εὐτυχίας καὶ δυστυχίας· διότι

οὐδέποτε ἤκουσα ἄνθρωπον κατὰ πάντα εὐτυχεῖντα, νὰ μὴ λάβῃ κακίστον τέλος. Σὺ λοιπὸν ἐμοὶ πειθόμενος, πρᾶξον ἐν ταῖς εὐτυχίαις σου ταῦτα· φρόντισον νὰ εὕρῃς ὅ,τι σοὶ εἶνε πολυτιμότερον, καὶ ἐπὶ τῇ φερήσει τοῦ ὁποίου θέλει τὰ μάλιστα ἡ ψυχὴ σου ἀλγήσει· τοῦτο ἀπόβαλε οὕτως ὥστε οὐδέποτε πλέον νὰ στανῇ εἰς τὸν κόσμον· ἂν δ' ἐν τῷ μέλλοντι αἱ εὐτυχίαι σου δὲν ἔρχωνται ἀνάμικτοι δυστυχῶν, διὰ τοῦ τρόπου τούτου θεράπευε τὸ πρᾶγμα».

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀναγνοὺς ὁ Πολυκράτης, καὶ κατανοήσας ὅτι ἡ γνώμη τοῦ συμμάχου του ἦτο καλὴ, καὶ εἰλικρινὴς ἠρεύνησε ποῖον μετὰ τῶν πολυτιμητῶν του ἦτον ἐκεῖνο, οὗτινος ἡ ἀπώλεια ἡδύνατο νὰ τῷ προσενήσῃ μείζονα πόνον καὶ λύπην· συλλογισθεὶς δ' ἐπὶ πολὺν χρόνον, εὗρεν ὡς πολυτιμώτερον καὶ τιμαλφέστερον τὸν ἐκ σμαράγδου λίθου δακτύλιον αὐτοῦ, χρησιμεύοντα καὶ ὡς σφραγῖς, ὃν συνήθως ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ· ἦτο δὲ δεδωμένος μὲ χρυσόν, ἔργον Θεοῦ δώρου τοῦ Σαμίου, υἱοῦ τοῦ Τηλέχλου· ἀποφασίσας λοιπὸν νὰ ῥίψῃ τὸν δακτύλιον τοῦτον τοσοῦτον μακρὰν, ὥστε νὰ μὴ δύνηται τοῦ λοιποῦ νὰ τὸν ἀνεύρῃ, ἐπέβη νηὸς πεντηκοντόρου, μετὰ πεντήκοντα ἀνδρῶν, καὶ διέταξε ν' ἀναπετάσῃσι τὰ ἱστία καὶ ἀπομακρυνθῶσι τῆς παραλίας· ὅτε δ' ἔφθασαν εἰς ἱκανὴν ἀπὸ τῆς νῆσου ἀπόστασιν, ἐξήγαγεν ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τὸν δακτύλιον, καὶ ἔρριπεν εἰς τὸ πέλαγος ἐνώπιον ὀλῶ των συμπλοτῆρων· κάμψας δὲ τὸ ἀκρωτήριον καὶ ἐπανελθὼν οἴκαδε ἐλυπεῖτο μεγάλως διὰ τὴν γενεμέ-

νην πρό μικροῦ ἀπώλειαν· ἀλλὰ μετὰ 5 ἢ 6 ἡμέρας, ἁλιεύς τις συνέλαβε μέγαν καὶ ὠραῖον ἰχθύν, ὃν ἀπεφάσισε νὰ ὠρῇσῃ τῷ Πολυκράτῃ· ἀρτιχθεὶς λοιπὸν εἰς τὸ μέγαρον αὐτοῦ. εἶπεν εἰς τοὺς φύλακας ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τὸν βασιλέα· εἰσαχθεὶς δὲ ἐνώπιόν του, παρουσίασεν αὐτῷ τὸν ἰχθύν, εἰπὼν τάδε· «ὦ βασιλεῦ, τὸν ἰχθύν τοῦτον ἀγρεύσας δὲν ἐνέκρινα νὰ πωλήσω ἐν τῇ ἀγορᾷ, καίτοι ἀποχειροβίωτος ὢν. ἀλλ' ἔδοξέ μοι ἄξιός σοῦ καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς». ὁ βασιλεὺς δεχθεὶς τὸ ὄψρον καὶ εὐχαριστήσας αὐτὸν, τὸν προσεκάλεσε νὰ συμράγῃ μετ' αὐτοῦ. Ἐν τούτοις οἱ ὑπηρέται λαβόντες τὸν ἰχθύν καὶ καθαρίζοντες αὐτὸν εὖρον ἐν τῇ νηρῷ τὸν δακτύλιον τοῦ κυρίου των, τὸν ὁποῖον ἔφερον εἰς αὐτὸν διηγηθέντες μετὰ χαρᾶς καὶ ἐκπλήξεως τὸν τῆς εὐρέσεως τρόπον.

Ὁ Πολυκράτης ἐκθαμβὸς ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ γενόμενος, καὶ εἰς τὴν σεβήτητα ταῦτα ἀποδίδων, ἔγραψεν εἰς τὸν Ἀμασιν ἀναγγεῖλας αὐτῷ ὅ,τι ἔπραξε, καὶ ὅ,τι τῷ συνέβη· ὁ δὲ ἀναγνούς τὴν τοῦ Πολυκράτους ἐπιστολὴν, καὶ ἰδὼν ὅτι ἀδύνατον ὑπάρχει εἰς ἄνθρωπον νὰ μετατρέψῃ τὸ πεπρωμένον, καὶ ν' ἀποσοβῇσῃ τὰ ἐπικείμενα αὐτῷ δυστυχήματα, ἐπέισθη ὅτι τὰ τοῦ Πολυκράτους ξέλουσιν ἔχει δυστυχῇ ἔκθασιν, τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ἔσται τραγικὸν καὶ ὀλέθριον. Ἐνεκεν τῶν ἁλλεπαλλήλων αὐτοῦ εὐτυχῶν, ἀφοῦ μάλιστα εὔρε καὶ ἐκεῖνο ὅπερ ἔρριψεν ἐπὶ σκοπῷ ἀπωλείας· ὁθεν πέμψας κήρυκα εἰς Σάμον ἀνήγγειλε τῷ Πολυκράτῃ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ διαλύσῃ τὴν μετ' αὐτοῦ συμμαχίαν.

εἰς τὸ διάδημα δὲ τοῦτο προήχθη, ὥς λέγουσιν, ἵνα
δυναθῇ νὰ ὑποφέρῃ μετὰ μετριωτέρου πόνου καὶ θλί-
ψεως τὴν δυστυχίαν, ἣν προέβλεπεν ὅτι ἔμελλε νὰ
ἐπέλθῃ εἰς τὸν Πολυκράτην, ὅπερ δὲν ἡδύνατο νὰ πρά-
ξῃ σύμμαχος ὢν.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκήρυξαν πόλεμον κατὰ τοῦ Πο-
λυκράτους, κατὰ παράκλησιν τῶν Σαμίων ἐκείνων οἵ-
τινες ἀκολούθως ἔκτισαν ἐν Κρήτῃ τὴν πόλιν Κυθω-
νίας· τίνι τρόπῳ δὲ ἐγένετο ὁ συνοικισμὸς οὗτος, καὶ
διὰ τίνος λόγους θέλομεν ἐκθέσει ἀκολούθως.

Ὁ Πολυκράτης μαθὼν ὅτι Καμβύσης ὁ υἱὸς τοῦ
Κύρου, καὶ βασιλεὺς τῶν Περσῶν παρεσκευάζετο νὰ
ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἔπεμψεν αὐτῷ πρέ-
σβυν κρυφίως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Σαμίων, οἱ οὗ τὸν
προσεκάλει ἵνα πέμψῃ εἰς αὐτὸν ἕτερον εἰς Σάμιον, καὶ
ζητήσῃ βοήθειαν· ὁ Καμβύσης ἐπωρελούμενος τῆς
τοιαύτης περιστάσεως, ἔπραξε τὴν ταχίστην πᾶν ὅ,τι
ὁ Πολυκράτης ἐπεθύμει· ὅθεν πέμψας πρέσβεις εἰς Σά-
μιον παρεκάλεσεν αὐτὸν ἵνα τῷ ἀποστείλῃ στόλον ἐ-
πικουρικὸν κατὰ τῆς Αἰγύπτου· ὁ Πολυκράτης κρύ-
πτων ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ τὸ σχέδιον συνήγαγεν ὅλους
τοὺς Σαμίους οὓς ὑπώπτευεν ὡς ἐπικναστατικούς, καὶ
ἔπεμψεν εἰς τὸν Καμβύσην παραγγείλας αὐτῷ ὅπως
μὴ ἐπιτρέψῃ πλέον αὐτοῖς τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδον.
Ὁ Ἡρόδοτος ἀφηγεῖται ὅτι εἰσὶ τινες λέγοντες ὅτι
οἱ Σάμιοι οὗτοι δὲν ἔφθασαν μέχρι τῆς Αἰγύπτου, ἀλ-
λὰ πλείοντες ἔτι τὸ Καρπάθιον πέλαγος, ἐβουλεύθησαν
περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ πλεύσωσι

προσώτέρω· ἕτεροι δὲ ἰσχυρίζονται ὅτι ἔπλευσαν μέχρι τῆς Αἰγύπτου, χάκειθεν ἀπέπλευσαν αὐθις καὶ ἐσώθησαν μεθ' ὅλων τῶν πλοίων αὐτῶν· ἐν δὲ τῷ ἐπιστρέφειν αὐτοὺς, ὁ Πολυκράτης ἦλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν μετὰ στόλου, ἵνα τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐνίκηθη ναυμαχία, τοῦθ' ὅπερ ἐνεψύχωσε τοσοῦτον τοὺς νέους ἀποστάτας, ὥστε ἀπεβιάσθησαν εἰς τὴν νῆσον, ἔνθα πολεμήσαντες ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ Πολυκράτους, καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιβῶσιν αὐθις εἰς τὰ πλοῖα καὶ πλεύσωσιν εἰς τὴν Λακεδαίμονα· εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι λέγοντες ὅτι οἱ ἀποσταλέντες εἰς Αἴγυπτον, ἐπανελθόντες εἰς Σάμον ἐνίκησαν τὸν Πολυκράτην, ὅπερ ὁ Ἡρόδοτος θεωρεῖ ὡς μὴ ἀληθές, διότι λέγει δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων, ἐὰν ᾗσαν ἱκανοὶ ν' ἀντιπαραταχθῶσι κατὰ τοῦ Πολυκράτους.

Ἀφίχθέντες οἱ Σάμιοι οὗτοι εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἐζήτησαν βοήθειαν κατὰ τοῦ Πολυκράτους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐνθυμούμενοι ὅτι πρότερον οἱ Σάμιοι ἐβοήθησαν αὐτοὺς κατὰ τῶν Μιλησίων, παρεσκεύασαν στόλον ἀξιόλογον καὶ ἔπλευσαν μετ' αὐτῶν πρὸς τὴν Σάμον, ἔνθα φθάσαντες ἐστρατοπεδεύθησαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως πολιορκοῦντες αὐτήν· ἀλλ' ὅτε ἤρχισαν ν' ἀναβαίνωσι διὰ κλιμάκων ἐφ' ἑνὸς πύργου, κειμένου ἐν τῷ παρὰ τὴν θάλασσαν προαστείῳ, ὁ Πολυκράτης ἐπελθὼν μετ' ἐκλεκτοῦ στρατοῦ τοὺς ἀπεδίωξε· συγχρόνως δὲ καὶ τὰ ἐπικουρικὰ στρατεύματα ἅτινα εἶχεν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ του, βοηθούμενα ὑφ' ἱκανοῦ

ἀριθμοῦ Σαμίων, ἐξῆλθον ἐνὸς πύργου κειμένου ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ ὄρους διὰ νὰ τὸν ὑποστηρίξωσι καὶ ἀναγκαιώσωσι τὴν ὁρμὴν τῶν Λακεδαιμονίων. οἵτινες ἤρχισαν ν' ἀνανεώνωσι τὴν μάχην· καὶ ἐπὶ τινὰ μὲν καιρὸν πράγματι ἐπέτυχον, ἀλλ' ἀναγκασθέντες ἐπὶ τέλους νὰ ὀπισθοχωρήσωσι. κατενικήθησαν σχεδὸν ἐντελῶς ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν, οἵτινες ἀναμειβόμενως ἤθελον γίνεαι κύριοι τῆς πόλεως ἐὰν πάντες εἶχον τὸ θάρρος τοῦ Λυκώπου καὶ τοῦ Ἀρχίου· οἱ δὲ οὗτοι ἄνδρεῖοι Λακεδαιμόνιοι βλέποντες τοὺς ἐχθροὺς εἰς ἄτακτον φυγὴν τοὺς κατεδίωξαν μέχρι τοῦ φρουρίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰσῆλθον μετ' ἐκείνων φύρδην μίγδην, νομίζοντες ὅτι ἀκολουθοῦνται ὑπὸ τῶν συστρατιωτῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐγκαταλειφθέντες ὑπ' αὐτῶν περιεκλείσθησαν ἀμφοτέρωθεν ἐν τῷ φρουρίῳ καὶ ἐφονεύθησαν ἑλεεινῶς.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι βλέποντες ὅτι ἀφ' οὗ ἐπὶ δέκα καὶ τέσσαρας ὅλας ἡμέρας παρέμειναν πρὸ τῆς πόλεως, οὐδόλως προεχώρησαν εἰμὴ ὅσον ἐν ἀρχῇ τῆς πολιορκίας, καὶ ἀγθόμενοι ἐπὶ τῇ χρονιότητι ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἐν τούτοις λέγουσί τινες ὅτι ὁ Πολυκράτης κόψας πολὺ νόμισμα μολύβδινον καὶ χρυσῶσας αὐτὸ προσέφερεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ οὕτως ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια.

Οἱ Σάμιοι οἵτινες ἔπεισαν τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἰδόντες ἑαυτοὺς ἐγκαταλειμμένους, καὶ ἀποροῦντες χρημάτων πρὸς ἐξακολούθη-

σιν αὐτοῦ, ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Σοίφνον, ἔνθα ἀποθάν-
 τες ἐζήτησαν παρὰ τῶν κατοίκων δάνειον δέκα ταλάν-
 των· ἀλλ' ἀρνηθέντων τούτων ἤρξαντο λυμαινόμενοι
 τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν· δραμόντες δὲ οἱ Σοίφνιοι συνε-
 πλάκησαν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλ' ἡττηθέντες καὶ
 ὀπισθοχωροῦντες, περιεκυκλώθησαν ὑπὸ Σαμίων κατα-
 λαβόντων τὰ νῶτα αὐτῶν, καὶ ἡχμαλωτίσθησαν ἐξα-
 γορασθέντες ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν ἀντὶ 100
 ταλάντων. Οἱ Σάμιοι παραλαβόντες τὰ χρήματα ταῦ-
 τα μετέβησαν πρὸς τοὺς Ἑρμιονεῖς, οἵτινες ἀντὶ χρη-
 μάτων παρεχώρησαν αὐτοῖς τὴν νῆσον Ὑδρέαν κειμέ-
 νην πλησίον τῆς Πελοποννήσου· ταύτην δὲ ἀφέντες οἱ
 Σάμιοι τοῖς Γροικινίοις, ἢ μᾶλλον ἐμπιστευθέντες αὐ-
 τοῖς τὴν φύλαξιν, ἔπλευσαν πρὸς τὴν νῆσον Κρήτην,
 καὶ ἔκτισαν τὴν πόλιν Κυδωνίαν, ἣν καὶ ὁ κύριος σκο-
 πὸς τῆς ἐκεῖσε μεταβάσεως αὐτῶν ἦτον ἡ ἀποδιώξις
 τῶν κατεχόντων τὴν νῆσον Ζακυνθίων.

Παραμείναντες οἱ Σάμιοι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ
 πέντε ὁλόκληρα ἔτη, προήχθησαν τοσοῦτον, ὥστε
 ἔκτισαν ὅλους τοὺς ναοὺς οἵτινες ἐσώζοντο ἐκεῖ
 ἐπὶ Ἡροδότου, πλὴν τοῦ ναοῦ τῆς Δικτύνης (α).
 περὶ δὲ τὸ ἕκτον ἔτος οἱ Αἰγινῆται ἐνίκησαν αὐτοὺς
 ναυμαχίᾳ καὶ ἡχμαλώτισαν μετὰ τῶν λοιπῶν κατοί-
 κων τῆς νήσου· εἰς ἀνάμνησιν τούτου ἔκοψαν τὰς πρῶ-
 ρας τῶν πλοίων των, καὶ ἀνῆρτησαν εἰς τὸν ἐν Αἰγί-

(α) Καθ' Ἡρόδοτον καὶ ὁ ναὸς οὗτος ὑπὸ τῶν Σαμίων
 ἰδρῦθη. Ἡροδ. Βιβλ. Γ. κεφ. 59.

νη ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· τὸ διάβημα τοῦτο ὑπεγορεύθη αὐτοῖς ὑπὸ μίσους ἀρχαίου, ὅπερ οἱ Αἰγινῆται ὑπέτρεζον κατ' αὐτοῦ τοῦ λαοῦ· ἐγεννήθη δὲ τὸ μίσος τοῦτο διὰ τὴν ἐκστρατείαν ἣν οἱ Σάμιοι ἐποίησαν κατὰ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ τὸν Ἀμφικράτην ὅστις ἐδέσποζεν ἐν Σάμῳ ὡς βασιλεὺς, καθ' ἣν οἱ Σάμιοι μεγάλην ζημίαν τοῖς Αἰγινῆταις ἐπῆνεγκον.

Ἐπανελθωμεν δ' αὖθις εἰς τὸν Πολυκράτην· οὗτος ἐθανατώθη ἐπονειδίστως ὑπὸ τοῦ Πέρσου Ὀροΐτου, καταστάντος διοικητοῦ τῶν Σάρδεων, τῆς Λυδίας, τῆς Ἰωνίας, καὶ τῆς Φρυγίας ὑπὸ τοῦ Κύρου Βασιλέως τῶν Περσῶν, ὡς θέλω διηγηθῆ.

Λέγουσιν ὅτι τοῦ Ὀροΐτου πέμψαντος πρέσβυν εἰς Σάμον πρὸς τὸν Πολυκράτην διὰ νὰ ζητήσῃ τι, ὁ βασιλεὺς οὗτος δὲν κατεδέχθη νὰ προσβλέψῃ πρὸς αὐτὸν, παρουσιασθέντα ἐνώπιόν του, καὶ ἐκθέντα τὸν τῆς ἀποστολῆς του σκοπὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸν τοῖχον σφαρεῖς οὐδὲν ἀπεκρίνατο· βαθέως λυπηθεὶς ὁ Ὀροΐτης ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ δεινῇ ὕβρει, διενεόθη πῶς νὰ ἐκδικηθῇ· ἦτο τότε εἰς τὴν Βλαγνησίαν, πόλιν κειμένην ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ παρὰ τὸν Μαίανδρον ποταμόν· γινώσκων δὲ καλῶς ὁ Ὀροΐτης ὅτι ὁ Πολυκράτης εἶχε χρηματικὴν ἀνάγκην, καὶ ὅτι μεγάλα σχέδια διενσεῖτο, ἰδίως δὲ τοῦ νὰ γίνῃ κύριος τῆς τε Ἰωνίας καὶ τῶν νήσων, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν εἰς Σάμον Λυδὸν τινα Μύρσον υἱὸν τοῦ Γύγου, ἵν' ἀναγγείλῃ αὐτῷ ὅτι ὁ Ὀροΐτης δυσμενῶς διακεείμενος πρὸς τὸν βασιλέα Καμβύσην, καὶ φοβούμενος τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, ἐβουλεύθη νὰ καταφύγῃ

μεθ' ὧν τῶν Σησαυρῶν αὐτοῦ εἰς τὴν Σάμον.

Ὁ Πολυκράτης ἀρκούντως εὐπίστος πρὸς πᾶν ὃ, τ
ἐθεράπευε τὴν φιλοδοξίαν καὶ φιλαργυρίαν του, ἀπε-
φάσισε νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Ὀροίτην διὰ νὰ τῷ χο-
ρηγήσῃ πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ ἄσυλον ἐπὶ τῆς γῆς τῆς
Ἡγεμονίας του· παραλαβὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄλλους
τε πολλοὺς ἐν οἷς καὶ τὸν ἱατρὸν Δημοκῆδην ἀπέπλευ-
σε πρὸς τὴν Μαγνησίαν· ἅμα δ' ἐφθασεν ἐκεῖ, ὁ Ὀ-
ροίτης ἐκδικούμενος τὴν ὕβριν τὴν γενομένην αὐτῷ
ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πρέσβεώς του, συνέλαβεν αὐτόν,
καὶ προσήλωσεν ἐπονειδίστως ἐπὶ σταυροῦ· ἐκ δὲ τῆς
ἀκολουθίας αὐτοῦ, τοὺς μὲν Σαμίους ἀφῆκεν ἐλευθέ-
ρους, ἤχημαλώτισε δὲ τοὺς ξένους ἐν οἷς καὶ τὸν Δη-
μοκῆδην, μετὰ τῶν δούλων καὶ Σεραπόντων τοῦ Πολ-
υκράτους (α).

Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι τοῦτο συνέβη κατὰ τὰ 230
ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Ῥώμης, ἥτοι κατὰ τὴν 64ην
Ὀλυμπιάδα. Ὁ δὲ Βαλέριος Μάξιμος ἀφηγεῖται ὅτι
ὁ Πολυκράτης ὑπέστη τὴν τιμωρίαν ταύτην, διατα-
γῇ τοῦ Ὀροίτου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Μυκά-
χλης, ἣτις σχηματίζει ἀκρωτήριο τῆς Ἰωνίας ἀπέ-
ναντι τῆς Σάμου. Ἐν τούτοις εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ Δα-
ρεῖος ἦτο τότε ἀπλοῦς λογχοφόρος τοῦ βασιλέως Καμ-
βύσου, καὶ ἅμοιρος διακεκριμένης ὑπολήψεως, ὡς
φαίνεται ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἡροδότου.

(α) Ὁρα Σαμικά Ἐπαμ. Σταματιάδου σελ. 124 καὶ
Ἡρόδ. βιβλ. 3 § 121 καὶ ἐπόμε.

Μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Πολυκράτους, ὁ Μαιάνδριος, εἰς ὃν ἐκείνος ἀνέθηκε τὴν κυβέρνησιν τῆς νήσου ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν. Θέλων δὲ νὰ δειχθῇ ἐπιεικέστερος, ἀφιλοδόκητος, καὶ ἀφιλοκερδέστερος τοῦ Πολυκράτους, διενεσθήθη ἵνα παραιτηθῇ τῆς ἀρχῆς· ὅθεν ἰδρύσας βωμόν εἰς τιμὴν τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς, καὶ περὶ αὐτὸν ναὸν, σωζόμενον ἐτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἡροδότου, ἐν τῷ προαστείῳ τῆς πόλεως, συνήγαγε τὸν λαὸν καὶ ὡμίλησεν οὕτω· « Γινώσχετε ὅτι τὸ σκῆπτρον καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Πολυκράτους ἐνεπιστεύθησάν μοι· δικαιοῦμαι πληρέστατα ἵνα ἄρχω ὑμῶν· ὅ,τι ὁμῶς ἀποδοκιμάζω εἰς ἄλλους δὲν προτίθεμαι νὰ πράξω, καίτοι δυνάμενος. Τὸ ἄδικον πάθος τοῦ ἄρχειν τῶν ὁμοίων μου ἀνθρώπων οὐδέποτε μοι ἤρρεσεν οὔτε ἐν τῷ Πολυκράτῃ, οὔτε ἐν ἄλλῳ τινί, καὶ οὐδέποτε ἐπεδοκίμασα αὐτό· ὁ Πολυκράτης ὑπέλυψε τῇ εἰμαρμένῃ, ἐγὼ δὲ τὴν ἀρχὴν ἐν μέσῳ ὑμῶν τίθεις, τὴν ἰσονομίαν ὑμῖν προσαγορεύω· ἀξιῶ μόνον ἵνα μοι δοθῶσιν ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ Πολυκράτους, ὡς γέρας τῆς ἐλευθερίας ἣν γορηγῶ πρὸς ὑμᾶς· ἕξ τάλαντα, καὶ παρχωρηθῇ εἰς ἐμέ καὶ τοὺς ἀπογόνους μου ἡ ἱερωσύνη τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς, πρὸς ὃν ἐγὼ ἱερὸν ἰδρύσάμην. »

Καὶ ὁ μὲν Μαιάνδριος ταῦτα ἔλεξεν· ἀναστὰς δέ τις ἐκ τῶν διακεκριμένων Σαμίων, Τελέσαρχος τοῦνομα, εἶπεν· « ὦ οὐτιδανὲ καὶ ὀλέθριε ἄνθρωπε, εἶσαι ἀνάξιος νὰ ἀρχῇς ἡμῶν, ὀφείλεις δὲ μόνον νὰ δώσης λόγον τῶν χρημάτων ἅτινα διεχειρίσθης· οἱ λόγοι οὐ-

τοι ἔδωκαν ἄρορμὴν εἰς τὸν Μαιάνδριον νὰ σκεφθῇ σοβαρώτερον περὶ τοῦ πρακτέου· ὅθεν διανοούμενος εἶ-
τι ἐὰν αὐτὸς παραιτηθῇ τῆς ἐξουσίας, ἕτερος θέλει
καταλάβει αὐτήν, καὶ κατασταθῇ τύραννος, ἀπεφάσι-
σε νὰ τὴν διατηρήσῃ· μεταβάς λοιπὸν εἰς τὴν ἀκρό-
πολιν συνεχάλει ὅλους τοὺς ἰσχύοντας πολίτας ἐπὶ τῇ
προφάσει ὅτι ἤθελε δώσῃ λόγον τῆς διαχειρίτεώς
του· συλλαμβάνων δ' αὐτοὺς εἰσερχομένους ἐδέσμευεν·
ἀλλ' ἐνῶ ἐκράτει αὐτοὺς δεσμίους κατελήφθη ὑπὸ δει-
νῆς νόσου, ὃ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Λυκάρητος ὑποπτεύων
τὸν θάνατόν του, ἐφόνευσε τοὺς δυστυχεῖς τούτους δε-
σμώτας ἵνα εὐκολώτερον βασιλεύσῃ μετὰ τὸν Μαι-
άνδριον.

Ὁ Συλοσῶν μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-
τοῦ Πολυκράτους, μετέβη πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον,
καὶ παρεχάλεσεν αὐτὸν ἵνα τὸν ἀποκαταστήσῃ, ἄνευ
φόνων καὶ ἐξανδραποδισμοῦ, εἰς τὸ βασιλείον τῆς Σά-
μου, τὸ ὁποῖον εἰς δοῦλος, ὁ Μαιάνδριος, κατεῖχεν· ὁ
Δαρεῖος εὐγνωμονῶν διὰ μίαν ὥραίαν χλαμύδα, ἣν ὁ
Συλοσῶν ἐδωρήσατο αὐτῷ, ἰδιώτῃ ὄντι, ἀπέστειλε
τὸν στρατηγὸν Ὀτάνην μετὰ στρατοῦ ἵνα ἐκπληρώσῃ
τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Συλοσῶντος.

Οἱ Πέρσαι ἀποβάντες εἰς Σάμον μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ
αὐτῶν Συλοσῶντος, οὐδένα εὖρον ἀντιτασσόμενον· οἱ
στρατιῶται μάλιστα τοῦ Μαιανδρίου εἶπον ὅτι ἦσαν
ἕτοιμοι ν' ἀναχωρήσωσιν, ἐὰν συνεχωρεῖτο αὐτοῖς ἡ
ἀπὸ τῆς νήσου ἔξοδος ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ· συ-
ναινέσαντος δ' εἰς τοῦτο τοῦ Ὀτάνου, καὶ σπονδὰς

ποιησαμένου, οἱ πρώτιστοι τῶν Περσῶν πορευθέντες ἔθεντο σκηνάς ἐνώπιον τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἐκαθέζοντο.

Ὁ Μαιάνδριος εἶχεν ἀδελφόν Χαρίλαον καλούμενον, ὅστις ἐκρατεῖτο δεδεμένος ἐν εἰρκτῇ, ὡς ἔνοχος σφάλματος· ἀκούσας οὗτος τὸν θόρυβον τῶν γενομένων, καὶ ἰδὼν ἐκ τοῦ βάθους τῆς εἰρκτῆς του τοὺς Πέρσας καθημένους σοβαρῶς ὑπὸ τὰς σκηνάς, ἐκάλεσε τὸν φυλάσσοντα αὐτὸν δεσμοφύλακα, καὶ τὸν ἐπεφόρτισε νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Μαιάνδριον ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ τῷ ὁμιλήσῃ· ὁ Μαιάνδριος μαθὼν τοῦτο, διέταξε ν' ἀποφυλακίσωσι τὸν Χαρίλαον, καὶ ἀγάγωσιν ἐνώπιόν του ἄνευ δεσμῶν· ἀφίχθεις δ' ὁ Χαρίλαος παρ' αὐτῷ ἤρχισε νὰ τὸν παρακινῇ κατὰ τῶν Περσῶν δι' ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων, ὡς ἀκολούθως· « ὦ χάκιστε τῶν ἀνθρώπων, ἐμὲ μὲν καθεῖρξες, καίτοι μηδὲν πράξαντα· τοὺς δὲ Πέρσας οἵτινες σὲ διώκουσι, καὶ σὲ ἐξορίζουσιν, ὡς βλέπεις, δὲν τολμᾷς νὰ ἐκδικηθῇς, ἐνῶ δύνασαι εὐκόλως νὰ περικυκλώσῃς καὶ καταλάβῃς αὐτούς· ἀλλ' ἂν σὺ φοβεῖσαι, δός μοι τοὺς στρατιώτας σου, καὶ ἀνάθες μοι τὴν φροντίδα τοῦ ἔργου· θέλεις δὲ ἰδεῖ ὅτι θέλω τοὺς χάμει νὰ μετανοήσωσι διὰ τὴν ἔλευσίν των ». Ὁ Μαιάνδριος παρεδέξατο τὴν πρότασιν ταύτην, ὅχι διότι ἔφθασεν εἰς τοσαύτην ἄνοϊαν, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἦσαν ἱκαναὶ ν' ἀντιστῶσι κατὰ τοῦ Δαρείου, ἀλλὰ διότι ἦτο λίαν ὠφελιγμένος κατὰ τοῦ Συλοσῶντος, εἰς δὲν ἔμελλε νὰ παραδώσῃ ἀμαχητὶ μίαν ωραίαν πόλιν. Ἐνόμισε λοιπὸν ὅτι ἐρεβίζων τοὺς Πέρσας, ἤθελεν ἐξασθενήσῃ τοσοῦ-

τον τοὺς Σαμίους, καὶ καταστήσει αὐτοὺς εἰς τοιαύτην ἀλλίαν κατάστασιν, ὥστε ὁ Συλοσῶν νὰ μὴ εὐχαριστηθῇ τοσοῦτον διὰ τὴν κατάκτησίν του· ἐγίνωσκε δὲ ὅτι ἂν οἱ Πέρσαι ἐνικῶντο ἅπαξ, ἤθελον ἐκχύσει ὅλην τὴν ὀργὴν των κατὰ τῶν Σαμίων, καὶ τοὺς καταστρέφει ἀσπλάγχχνως· πρὸς τοῦτοις ἦτο βέβαιος ὅτι ἡδύνατο νὰ δραπετεύσῃ ἀσφαλῶς, ὅταν ἤθελεν ἐγκρίνει, διότι ἔσκαψεν ὑπόνομον. ἄγουσαν ἐκ τῆς ἀκροπόλεως πρὸς τὴν θάλασσαν, δι' ἧς ἡδύνατο νὰ σωθῇ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, χωρὶς οὐδεὶς νὰ τὸν ἐννοήσῃ.

Αἱ σκέψεις αὗται παρώτρυναν αὐτὸν νὰ παραδεχθῇ τὸ σχέδιον τοῦ Χαριλάου· οὗτος ἀνοίξας ἀποτόμως τὰς θύρας τοῦ φρουρίου, καὶ ἐπιπεσὼν λάβρος μετὰ τοῦ στρατοῦ, ὃν ὁ Μαιάνδριος τῷ ἐνεπιστεύθη, κατὰ τῶν Περσῶν, μὴ ἀπεκδεχομένων τὴν τοιαύτην προσβολήν, κατέλαβεν αὐτοὺς καὶ κατεκερμάτισε τοὺς πρωτίστους καὶ διακεκριμένους, οἵτινες ἐκάθηντο ὑπὸ τὰς σκηνάς, ὡς προείπομεν.

Τούτου γενομένου ἐνώπιον καὶ πέριξ τοῦ φρουρίου, τὰ στρατεύματα τῶν Περσῶν προσήλασαν ὅπως βοηθήσωσι τοὺς ὑπὸ τῶν Σαμίων προσβληθέντας, ἀλλὰ βραδέως ἀφικθέντα, ἤρκεσθησαν εἰς τὸ νὰ τρέψωσιν εἰς φυγὴν τοὺς Σαμίους, καὶ τοὺς ἀναγκάσωσι ν' ἀποσυρῶσιν ἀτάκτως ἐν τῇ ἀκροπόλει.

Ὁ Στρατηγὸς Ὀρτάνης ἰδὼν ἀκολούθως τὴν μεγάλην σφαγὴν, ἣν οἱ Σάμιοι ἔπραξαν, καὶ παράφορος ἐκ τῆς ὀργῆς γενόμενος, ἐλησμόνησε τὰς διαταγὰς τοῦ Δαρείου, σαφῶς ἐντειλαμένου αὐτῷ, ἵνα μηδένα

Σάμιον φονεύσῃ, ἢ αἰχμαλωτίσῃ, ἀλλ' ἀποδώσῃ τὴν Σάμον τῷ Συλοσῶντι ἄνευ φθορᾶς καὶ φόνων, διέταξε φόνον κατὰ τῶν Σαμίων ἄνευ διχρήσεως ἡλικίας καὶ γένους· ἐκπέμψας δὲ μέρος στρατοῦ ἵνα πολιορκήσῃ τὸ φρούριον, διέταξε τὸ λοιπὸν νὰ ὁδεύσῃ κατὰ τῆς πόλεως, ἣτις ἡλώθη διὰ πρώτης ἐφόδου· κύριοι γένόμενοι τῆς πόλεως οἱ Πέρσαι, καὶ ὑπακούοντες εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν, ἐφόνευσαν καὶ ἐθυσίασαν πᾶν τὸ προστυχὸν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἱερῶν· ὁ δὲ Μαιάνδριος νομίζων ἑαυτὸν εἰς θέσιν ἀκροσφαλῇ ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἐδραπέτευσε μεθ' ὅλων τῶν πολυτίμων αὐτοῦ πραγμάτων, προθέμενος νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Λακεδαίμονα.

Οἱ Πέρσαι λεηλατήσαντες τὴν πόλιν τῆς Σάμου, παρέδωκαν αὐτὴν ἐρήμην κατοίκων εἰς τὸν Συλοσῶντα· εἶνε μὲν ἀλγυθὲς ὅτι ὁ Ὀτάνης τὴν κατώκησεν ἀκολούθως, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο μετὰ χρόνον τινά· εἰς τοῦτο δὲ προέβη παροτρυνθεὶς ἀπὸ ὄνειρόν τι τὸ ὁποῖον εἶδεν ἐν καιρῷ ἀσθενείας ἐπισυμβάσης αὐτῷ κατὰ τὰ αἰδοῖα.

Ὁ Συλοσῶν κύριος τῆς νήσου γενόμενος διὰ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ ἀντιλήψεως τοῦ Δαρείου, ἤρξατο νὰ βασιλεύῃ μετὰ τοιαύτης τυραννίας καὶ σκληρότητος, ὥστε ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ Σάμος κατέστη αὐτῇς σχεδὸν ἔρημος, ἀποδράντος τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τῶν κατοίκων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Συλοσῶντος, διεδέξατο τὴν βασιλείαν Αἰάκης ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὅστις ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ

Ἀρισταγόρου, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν πολλοὶ τύραννοι τῆς Ἰωνίας ἐκπεσόντες κατέφυγον πρὸς τὸν Δαρεῖον βασιλέα τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν.

Ὁ Ἀρισταγόρας ἦτον υἱὸς τοῦ Μολπογύρου, καὶ γαμβρὸς τοῦ Ἰστιαίου, τυράννου τῆς Μιλήτου· προσκληθέντος δὲ τοῦ Ἰστιαίου εἰς τὰ Σοῦσα τῆς Περσίας ὑπὸ τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀρισταγόρας ἐκυβέρνα τὴν Μίλητον ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ πέντε ἔτη ἐρονεύθη ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς πόλεως Μυρκίνου, κειμένης ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, ὁ δὲ στρατὸς αὐτοῦ ἐτράπη εἰς φυγὴν· οὗτος εἶχεν ἀποστατήσῃ πρότερον κατὰ τοῦ Δαρείου ἀπροκαλύπτως, τοῦθ' ὅπερ ἔπραξαν καὶ οἱ Μιλήσιοι τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος ἤθελε νὰ ἐξασφαλίσῃ ὑπὸ τὴν τυραννίαν, ἐπὶ προσήχηματι ὅτι ἐμελλε νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ· ἐξεδίωξε δὲ καὶ ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἰωνίας τοὺς τυράννους, καὶ διέσπειρε πανταχοῦ τὴν ταραχὴν, τὴν ἐρήμωσιν, καὶ τὴν ἀταξίαν.

Δύο κυρίως ἀφορμαὶ ἠνάγκασαν τὸν Ἀρισταγόραν ν' ἀπαλλαγῇ τῆς περσικῆς δυναστείας· πρῶτον μὲν αἱ προτροπαὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Ἰστιαίου, ὅστις ἀπέστειλεν αὐτῷ ὑπηρέτην, σημειᾷ τινα εἰς τὴν κεφαλὴν φέροντα, δι' ὧν ἡδύνατο νὰ ἐννοήσῃ σαφῶς τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνου· δεῦτερον δὲ ἕρις τις ἐπισυμβάσα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μεγαβάζου, συγγενοῦς τοῦ Δαρείου, ἕνεκεν τῆς πολιορκίας τῆς Νάξου, ἣν ὁ Μεγαβάζος ματαίως ἐπεχείρησε, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρισταγόρου.

Ὁ Δαρεῖος μαθὼν ὅτι ἡ Μίλητος, ἅπανα ἡ Ἰωνία καὶ ἡ Σάμος, ἀπέσεισαν τὸν ζυγὸν αὐτοῦ (500 ἔτη πρ. Χρ.) ὠπλίσθη ἰσχυρῶς διὰ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης, ἵνα καθυποτάξῃ αὐτάς· ὁ στρατὸς αὐτοῦ συνέκειτο κυρίως ἐκ Φοινίκων, καὶ ἄλλων λαῶν, οὓς ἀρτίως εἶχε καθυποτάξει, οἷον Κυπρίων, Κιλικίων, καὶ Αἰγυπτίων.

Οἱ Ἴωνες παρεσκεύασαν ἐπίσης στόλον, κοινῇ συγκαταθέσει ὅλης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ πεζικὸν δὲν εἶχον· τὸν στόλον δι' αὐτὸν ἔταξαν ὑπὸ τὴν νῆσον Λάδην, ἀπέναντι τῆς Μιλήτου, κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν· οἱ Μιλήσιοι ἐσχημάτιζον τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἀνατολῆς μετὰ νηῶν 80· εἶποντο δ' αὐτῶν οἱ Πριηνεῖς μετὰ 12, οἱ Μυούσιοι μετὰ 3, οἱ Τήριοι μετὰ 17, καὶ οἱ Χίοι μετ' 100, ἐκάστη τῶν ὁποίων περιεῖχε 40 στρατιώτας ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων τῆς πολιτείας των· οὗτοι ἀπετέλουν τὸ κέντρον· κατόπιν ἤρχοντο οἱ Ἐρυθραῖοι καὶ οἱ Φωκαεῖς. ὠδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Διονυσίου, οἱ μὲν μετ' 8, οἱ δὲ μετὰ 3 νηῶν, καὶ μετὰ τούτους οἱ Λέσβιοι μετ' 70· ἐπὶ τέλους δὲ οἱ Σάμιοι μετ' 60 νηῶν, τεταγμένοι ὀπισθεν, εἶχον τὴν δεξιὰν πτέρυγα· ὅθεν ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων, ἢ τῶν Ὀμοσπόνδων Ἰώνων, συνέκειτο ἐκ 353 πλοίων, ἐνῶ ὁ τοῦ Δαρείου ἐξ 600.

Ἐν τούτοις οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Περσῶν παρώτρυναν τοὺς Τυράννους τῆς Ἰωνίας, καὶ τῆς Σάμου, οἵτινες ὠιωθέντες ἐκ τῶν κρατῶν αὐτῶν ὑπὸ Ἀρισταγόρου

τοῦ Μιλησίου, εἶχον καταφύγει πρὸς τοὺς Μήδους, νὰ πολεμήσωσιν ἀνδρείως. καὶ προέτρεψαν αὐτοὺς νὰ μετέλθωσι πᾶν μέσον ἔν' ἀποτρέψωσι τοὺς ὑπ' αὐτοὺς λαοὺς τῆς συμμαχίας καὶ τῆς στάσεως, εἰς ἣν ἔταξαν ἑαυτοὺς μετὰ τῶν Μιλησίων, καὶ δυνηθῶσιν εὐκολώτερον ν' ἀποκαταστῶσιν εἰς τὰ κράτη των.

Πρὸς δὲ Διονύσιος ὁ Φωκαεὺς κρατῶν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἐπὶ τῶν ὅπλων τοὺς ὑπ' αὐτὸν Ἴωνας. ὅπως γυμνάσῃ αὐτοὺς, καὶ παρατάσσωσι τὰ πλοῖα ὡς εἰς μάχην, ἀναγκάζων δὲ αὐτοὺς νὰ κωπηλατῶσι διηνεκῶς, οὐσηρέστησεν αὐτοὺς ἕνεκεν τῶν κόπων τοσοῦτον, ὥστε βαρυνθέντες δὲν ἤθελον πλέον νὰ ὑπακούωσιν εἰς αὐτὸν, ἀλλ' ἀποσυρθέντες εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον, ἔμενον ὅλην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τὰς σκηναίς των, χωρὶς νὰ θέλωσιν οὔτε κἂν ν' ἀκούωσι περὶ ἐργασίας, ἢ περὶ πολεμικῶν ἔργων.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Σαμίων κατιδόντες τὴν ἀμηχανίαν ταύτην καὶ μαθόντες τὴν δυσἀρέσκειαν τῶν Ἰώνων, εὖρον εὐκαιρον νὰ ἐπωφεληθῶσι τῶν προτάσεων τῶν Περσῶν, ἃς Αἰάκης ὁ υἱὸς τοῦ Συλοσῶντος ἀνήγγειλεν αὐτοῖς δι' ἀπεσταλμένου, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀρχηγῶν τῶν Περσῶν, ἀποσυρόμενοι τῆς Ἰωνικῆς ὁμοσπονδίας· ἀληθῶς ἐφαίνετο ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Δαρείου, διότι ἐγίνωσκον καλῶς, ὅτι καὶ ἂν τύχῃ ἀγαθῇ κατώρθουν νὰ νικήσωσι τὸν πρῶτον στόλον, ὁ Δαρεῖος δ' ἔπεμπεν ἕτερον μεγαλείτερον καὶ ἰσχυρότερον, ὅστις ἀναμφιβόλως δ' ἀκατέβαλλεν αὐτούς.

Ὅτε λοιπὸν οἱ στόλοι ἀντιπαρετάχθησαν, καὶ οἱ Φοῖνικες καὶ Ἴωνες ἤρξαντο τῆς μάχης, οἱ Σάμιοι ἀνεπέτασαν τὰ ἱστία, ὡς συνεφώνησαν μετὰ τοῦ Αἰάκου, καὶ ἔπλευσαν πρὸς τὴν Σάμον, πλήν ἑνδεκα νηῶν, ὧν οἱ Τριήραρχοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν μάχην, καίτοι διαταχθέντες ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στόλου των, ἀλλ' ἐναυμάχησαν γενναίως μετὰ τῶν ἑμοσπόνδων αὐτῶν· εἰς μνήμην δὲ τούτου ἡ Ἰωνικὴ δημοκρατία ἔστησε δημοσίᾳ στήλην ἐφ' ἧς ἐπέγραψε τὰ ὀνόματα καὶ τὴν γενεαλογίαν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἀθλησάντων.

Οἱ Λέσβιοι ἰδόντες τοὺς Σαμίους, παρ' οἷς ἦσαν τεταγμένοι, φεύγοντας, δὲν ἐδίστασαν οὔτε πρὸς σιγμὴν νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσιν, ὡς καὶ τὸ πλεῖστον τῶν Ἰώνων, ὅσοι εἶδον τὴν λειποταξίαν των, φοβηθέντες νὰ ὑποστῶσι μόνοι των τὰς δυνάμεις τοσοῦτον φοβεροῦ ἐχθροῦ· ἐκ πρώτης ὀψεως ἠθέλε τις νομίσαι ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ ἔμελλον ν' ἀποθαρρυνθῶσι, καὶ ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα τῶν λειποτακτῶν τούτων· ἐν τούτοις οἱ λοιποὶ δὲν ἐγκατέλιπον τὰ τάξεις των, ἀποφασίσαντες νὰ ὑπομείνωσι τὴν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ καὶ πολεμήσωσι γενναίως· ἀλλ' ἐξ ὧν ὅσοι περιεφρόνησαν τὸν κίνδυνον μετὰ μείζονος τόλμης καὶ θάρρους, καὶ διέμειναν ἀκλόνητοι, οἱ Χίοι ἔπαθον περισσότερον. Οἱ γενναῖοι οὗτοι ἄρ' ἦς ἀνεπέτασαν τὰ ἱστία κατεφρόνησαν πάντα κόπον καὶ μόχθον, καὶ ἐξετέθησαν ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ μεγαλείτερος κίνδυνος καὶ ἡ δόξα· διότι καίτοι ἰδόντες ὅτι οἱ πλείστοι τῶν ἑμο-

σπόνδων ἦσαν προδόνται, ἐθεώρησαν αἰσχρὸν νὰ μιμη-
θῶσι τὸ παράδειγμά των, καὶ ἐγκαταλείψωσι τὴν μά-
χην· ὅθεν ἔμειναν σταθεροὶ μετὰ τῶν ὀλίγων συμμά-
χων, οἵτινες ἠκολούθουν καὶ ὑπεστήριζον αὐτούς· ἀ-
ποφεύγοντες δὲ ἐν μέρει τὴν προσβολὴν καὶ ὁρμήν
τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀπωθοῦντες αὐτοὺς ἐπικαίρως ἐπολέ-
μησαν ἱκανὸν χρόνον. τῇδὲ κάκεισε πλέοντες, καὶ ἐ-
πιτιθέμενοι ἐν καιρῷ εὐθέτῳ, διὰ τῆς ἐπιδεξιότητος
τῶν κωπηλατῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἐμπειρίας τῶν πρω-
ρέων των· ἀλλὰ βλέποντες ἐπὶ τέλους τὸ ἄνισον τοῦ
ἀγῶνος ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἀροῦ πολ-
λὰς μὲν ἐκ τῶν ἐχθρικῶν νηῶν συνέλαβον, ἣ κατεβύ-
θισαν, ἱκανὰς δ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀπώλεσαν.

Ἐν τούτοις μέρος τοῦ χιλοῦ στόλου, μὴ δυνάμε-
νοι ν' ἀκολουθήσωσι τοὺς εἰς τὰ ἴδια ἐπανακείμεν-
τας, διὰ τὴν κακὴν κατὰστασιν τῶν πλοίων αὐτῶν,
καταδιωκόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἔπλευσαν πρὸς
τὴν Μυκάλην, ἔνθ' ἀποβάντες, καὶ καθελκύσαντες τὰ
πλοῖα αὐτῶν ὥδευσαν πρὸς τὸ ἐγγύτερον τῆς πατρί-
δος αὐτῶν μέρος τῆς ἡπείρου· διερχόμενοι δὲ τὴν ἐ-
παργίαν τῆς Ἐφέσου, ἔρθασαν νυκτὸς πλησίον τῆς
πόλεως, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν αἱ γυναῖκες ἐπανηγυρίζον
τὴν ἑορτὴν τῆς θεᾶς Δήμητρος, ἣτις ἔδωκεν αὐταῖς
τοὺς νόμους· οἱ Ἐφέσιοι ἀγνοοῦντες τὴν τύχην τῶν
Χίων τούτων, καὶ ὑπολαβόντες αὐτοὺς πειρατὰς ἐλ-
θόντας ἐκεῖ πρὸς διαρπαγὴν τῶν γυναικῶν αὐτῶν, ἐ-
ξῆλθον ἐξ ἀπροόπτου καὶ ἄνευ διασκέψεως καὶ ἐπιπε-
σόντες κατὰ τῶν δυστυχῶν τούτων τοὺς κατεκερμά-

τισαν. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς κατέφυγεν εἰς τὴν Σικελίαν μετὰ τριῶν πλοίων ἅτινα ἐκυρίευσεν ἐκ τῶν ἐχθρῶν.

Οἱ Πέρσαι πολιορκήσαντες ἀκολούθως τὴν Μίλητον καὶ κυριεύσαντες αὐτὴν κατέστρεψαν ἐκ θεμελίων· τοῦτο δὲ συνέβη τὸ ἔκτον ἔτος τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἀποστασίας τοῦ Ἀρισταγόρου.

Οἱ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἰσχύοντες Σάμιοι ἀπεδοκίμασαν πληρέστατα τὴν ὑπόκλησιν ἣν οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν ἔδειξαν εἰς τὴν θέλησιν καὶ τὰς διαταγὰς τῶν Περσῶν· τούτου ἔνεκεν ἀπεφάσισαν ἀμέσως μετὰ τὴν ναυμαχίαν καὶ πρὶν ἔτι ὁ Αἰάκης φθάσῃ εἰς Σάμον, νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς γαίας καὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ ἐκζητήσωσι χώραν ἄλλην πρὸς ἀποίκησιν μᾶλλον, ἢ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Μήδους καὶ τὸν Αἰάκην, καὶ ζήσωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, ὅπερ ὤφειλον νὰ πράξωσιν ἐὰν ἔμενον ἐν Σάμῳ· ὅθεν ἐγκαταλιπόντες τὴν πατρίδα κατέπλευσαν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ κατώκησαν τὴν πόλιν Ζάγκλην, ἐρήμην οὖσαν.

Μετὰ τὴν ἐν Μιλήτῳ ναυμαχίαν οἱ Φοίνικες, διαταγῇ τῶν Περσῶν, ἐγκατέστησαν εἰς Σάμον τὸν Αἰάκην πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ἀξιολόγων ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Πέρσας, κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, δι' ἧς ἐφείλκυσε ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν φιλίαν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους· ἐπειδὴ δὲ ἐξ ὅλων οἵτινες ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ ἀπεστάτησαν κατὰ τοῦ Δαρείου, οἱ Σάμιοι ὑπῆρξαν οἱ μόνοι, ἢ τοῦλάχιστον οἱ πρῶτοι οἵτινες ἀπесύρθησαν τῆς μάχης, ἐγκαταλιπόντες τοὺς

συμμάχους αὐτῶν, δὲν ἐβλάβθησαν ποσῶς ὑπὸ τῶν Περσῶν, οἱ δὲ ναοὶ καὶ ἡ πόλις αὐτῶν οὐδόλως ἐλεηλατήθησαν ἢ ἐκάησαν.

Ὁ Περσικὸς στόλος παρεχείμασεν ἔμπροσθεν τῆς Μιλήτου, ἐγγίζοντος δὲ τοῦ ἔαρος κατέπλευσε πρὸς τὰς νήσους, τὰς παρὰ τὴν ἀνατολικὴν ἡπειρον, τὴν Χίον, τὴν Λέσβον, καὶ τὴν Τένεδον, κυριεύσας αὐτάς μετὰ πλείστης εὐκολίας. Οἱ Πέρσαι περιβαλόντες ὡς ἐν θυκτίῳ τοὺς κατοίκους τῶν νήσων, ὧν ἐγένοντο κύριοι, καὶ περιελθόντες τὰς λοιπὰς τὰς χειμένας μετὰ τῇ τῆς βορείου καὶ μεσημβρινῆς παραλίας, ἃς ὑπέταξαν, ἐξελέξαντο τοὺς ὡραιότερους νέους, οὓς εὗρον ἐν αὐταῖς. ἀπέκοψαν τὰ γεννητικὰ αὐτῶν μόρια, ἵνα χρησιμεύσωσιν εὐνοῦχοι τοῦ Δαρείου· παραλαβόντες δὲ καὶ τὰς ὡραιότερας νέας ἔπεμψαν μετὰ τῶν εὐνούχων εἰς τὸν βασιλέα τοῦτον πρὸς πλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν του.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ Σάμος, μετὰ τῆς Χίου, τῆς Τενέδου, καὶ τῶν ἄλλων Ἰωνικῶν πόλεων, διέμεινεν ὑπὸ τὴν δυναστείαν τοῦ Ξέρξου βασιλέως τῶν Περσῶν· ἀλλ' οἱ Σάμιοι ἀηδιάσαντες ἐπὶ τέλους τὸν ζυγὸν τοῦτον, καὶ μαθόντες ὅτι στόλος Ἑλληνικὸς ἐξ 110 πλοίων, ὑπὸ τὸν Λεωτυγίδην, βασιλέα τῆς Αἰακιδάμονος, καὶ Ξάνθιππον, ναύαρχον τῶν Ἀθηναίων, ἡγχυροβόλει ἐν Δήλῳ, ἔπεμψαν αὐτοῖς πρέσβεις παρακαλοῦντες ἵνα δεχθῶσιν αὐτοὺς εἰς τὴν συμμαχίαν των, καὶ τοὺς ἀπαλλάξωσι τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ἐνόουντες τὰς δυνάμεις αὐτῶν μὲ τὰς τῶν ἐν τῇ Ἰωνίᾳ καὶ

τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων· συμβουλίου δὲ γενομένου ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἐγένοντο παραδεκταὶ αἱ αἰτήσεις τῶν Σαμίων πρέσβειων, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατέπλευσεν εἰς Σάμον ἀγκυροβολήσας πρὸ τοῦ Ἡραίου, καὶ παρασκευαζόμενος ὅπως ἀντιστῇ πρὸς τὰς περσικὰς δυνάμεις· ναυμαχίας δὲ γενομένης παρὰ τὴν Μυκάλην, οἱ Ἕλληνες κατετρόπωσαν τὸν περσικὸν στόλον ἔξοχον ἀνδρείαν ἐπιδείξαντες· κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ζήμια τῶν Περσῶν ὑπῆρξε μεγάλη, οὐ μόνον διὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην, καθ' ἣν ἀπώλεσαν πλεον τῶν τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ πλοῖα των, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι ὁ περικὸς στρατὸς, τὸν ὁποῖον ὁ Πλούταρχος ὑπολογίζει εἰς τριακοσίας χιλιάδας μαχητῶν, κατεκόπη τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πλησίον τῶν Πλαταιῶν.

Κατ' εὐτυχίαν τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ οἱ ἐν τῷ περσικῷ στρατῷ Σάμιοι ἰδόντες ἐξ ἀρχῆς τῆς μάχης, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτον ἀμφίβολον, καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας μᾶλλον ἀποκλίνον, ἐπραξαν πᾶν ὅ,τι ἡδυνήθησαν ὅπως ὠφελήσωσι τούτους, κηρυχθέντες ἐπὶ τελους σύμμαχοι αὐτῶν κατὰ τῶν Περσῶν· τὸ παράδειγμα τῶν Σαμίων ἐμιμήθησαν καὶ οἱ λοιποὶ Ἴωνες ἀπροκαλύπτως λαβόντες τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων· τοῦτο δὲ ἐπροξένησε τοσαύτην ταραχὴν ἐν τῷ στρατῷ τῶν Περσῶν, ἰδόντων οὕτως ὅτι εἶχον πλείονας ἐχθροὺς ἀφ' ὅσους ἤλπίζον, καὶ ἐχθροὺς μάλιστα οὓς ἐνόμιζον φίλους καὶ ἀφοσιωμένους εἰς τὸ

συμφέρον αὐτῶν, ὥστε εὐκόλως οἱ Ἕλληνες ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν ὠφελθέντες ἐκ τῆς ἀποθαρρύνσεως εἰς ἣν ἡ ταραχὴ εἶχεν ἐμβάλλει αὐτοὺς. τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσω ἡ νίκη, πρὶν οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Σάμιοι ἐγκαταλείπωσι τοὺς Πέρσας, ἔκλινε πρὸς τὸ μέρος αὐτῶν· μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἕλληνες μὴ εὕρισκοντες πλέον ἀντίστασιν, ἐπυρπόλησαν τὰ πλοῖα τῶν Περσῶν, καὶ ἐλθόντες ἡγχυροβόλησαν εἰς Σάμον.

Ἡ φήμη τῆς νίκης ταύτης μόλις διεδόθη εἰς τοὺς ὁμόρους τόπους, καὶ ἅπασα ἡ Ἰωνία καὶ αἱ νῆσοι, αἱ ὑπὸ τὴν δυναστείαν τοῦ Ξέρξου ἀπεστάτησαν, διότι ἔνεκεν αὐτῆς δὲν περιέμενον νὰ ἐνοχληθῶσιν ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῶν Περσῶν· πρὸς τούτοις οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι συνεμάχησαν μετὰ τῶν Σαμίων, τῶν Χίων, τῶν Λεσβίων καὶ τῶν ἄλλων νησιωτῶν. οἷτινες συνεπολέμησαν κατὰ τῶν Περσῶν, ὑποχρεωθέντες δι' ἀμοιβαίων ὀρκῶν νὰ μὴ χωρισθῶσι ποτε, ἀλλὰ τοῦναντίον νὰ διαμείνωσι πάντοτε ἡνωμένοι πρὸς κοινὴν ὑπεράσπισιν καὶ σωτηρίαν· οὕτως ἡ Σάμος ἀπετείναξε τὸν περσικὸν ζυγὸν μετὰ τῶν ἄλλων νήσων τῶν ὑποκειμένων τοῖς Πέρσαις, καὶ ἀνέλαβεν αὐθις τὴν ἐλευθερίαν της.

Τὰ πράγματα ἔβαινον ἔλτοτε ἐν μεγίστῃ ἡσυχίᾳ μέχρι τοῦ ἔτους 440 πρὸ Χριστοῦ, ὅτε ἡ Πριήνη, πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς Καρίας, ἐπαρχίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ὀνομαζομένη σήμερον Παλάτια, ὑπῆρξεν αἰτία πολέμου ἐκτραγέντος μεταξὺ Σαμίων καὶ Μιλησίων, διαμφισβητούντων τὴν κατοχὴν αὐτῆς, καὶ ἐ-

κατέρων ἀξιούντων ἐπ' αὐτῆς κυριότητα· σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ Μιλήσιοι αἰσθανόμενοι ἑαυτοὺς ἀσθενεζέρους, προσέλαβον ἰδιώτας τινάς Σαμίους ἐπιθυμοῦντας νὰ μεταρρυθμίσωσι τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα· ἀκολούθως πέμψαντες πρέσβεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, παρεπονέθησαν κατὰ τῶν ἀδικιῶν τῶν γενομένων αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Σαμίων ἐν πλήρει ἰσχύϊ, καὶ παρεκάλεισαν αὐτοὺς ἵνα λάβωσι γνῶσιν τῶν γενομένων· οἱ Ἀθηναῖοι πληροφορηθέντες τοῦτο διέταξαν τοὺς Σαμίους νὰ παύσωσι πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, καὶ ὑποβάλλωσιν εἰς αὐτοὺς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἔριδος, ἵνα ἀκούσαντες ἀμφοτέρων κρίνωσι δικαίως, ἀποφαινόμενοι ὑπὲρ τῶν ἐχόντων τὸ δίκαιον, ἢ τοῦλάχιστον πείσωσιν αὐτοὺς εἰς συμβιβασμὸν, καὶ οὕτως ἡ διαφορά αὕτη περαιωθῇ φιλικῶς.

Ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκινοῦντο κατὰ τὸ φαινόμενον ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ἤθελον εἰπεῖ τις ὅτι οὐδὲν δικαιοτέρον καὶ λογικώτερον τῆς προτάσεώς των, ἐὰν ἄλλως τε δὲν ἐφαίνετο ὅτι ἤθελον νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ τι αὐθεντικῶς καὶ νὰ μεταχειρισθῶσιν ὡς ὑποτελεῖς λαοὺς συμμάχους αὐτῶν· ὅθεν οἱ Σάμιοι δὲν ἠθέλησαν ποσῶς νὰ ὑπακούσωσι. προσπαθήσαντες νὰ παρασκευασθῶσι καὶ προστατεύσωσι τὰ δίκαιά των διὰ τῶν ὀπλων· οἱ Ἀθηναῖοι δ' ἀφ' ἐτέρου, μὴ παραδεχθέντων τῶν Σαμίων τὴν μεσολάβησιν αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Μιλησίους· ἐπεμψαν λοιπὸν εἰς Σάμον 40 πλοῖα ὑπὸ τὸν Περικλέα, ἀναλαβόντα τὴν ταύτην βοήθειαν χάριν τῆς ἐταίρας Ἀσπασίας. ἥς ὁ

πατήρ κατήγετο ἐκ Μιλήτου· ἀφίχθεις ὁ Περικλῆς εἰς Σάμον, εὐκόλως ἐγένετο κύριος τῆς πόλεως, μετατρέψας τὸ ἀριστοκρατικὸν αὐτῆς πολίτευμα εἰς δημοκρατικόν.

Ἀναχωρήσαντος ἐκ Σάμου τοῦ Περικλέους, μεγάλη ἐπεκράτησε ταραχὴ μεταξὺ τῶν κατοίκων. τῶν μὲν ὑποστηρίζοντων τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, τῶν δὲ τὸ ἀριστοκρατικόν, ὡς τὸ ἐντελέστερον καὶ κανονικώτερον· κατὰ τὴν διαφωνίαν ταύτην, οἱ ἀνθιστάμενοι εἰς τὴν δημοκρατίαν ἀπῆλθον τῆς Σάμου συμβουλευθέντες προηγουμένως τοὺς προὔχοντας αὐτῆς, καὶ μετέβησαν εἰς Σάρδεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας. ἐνθα ἦν Σατράπης Πισούθνης ὁ υἱὸς τοῦ Ὑδάσπου. ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου· συμμαχήσαντες δὲ μετ' αὐτοῦ. μετέβησαν εἰς Σάμον, καὶ νυκτὸς ἀπόβάντες, κατέλαβον τὴν πόλιν, καὶ ἐγένοντο κύριοι αὐτῆς, βοηθεία καὶ τινων κατοίκων, μεθ' ὧν εἶχον συνεννοηθῆ· οὕτως ἐκηρύχθησαν φανεροὶ ἐχθροὶ τῶν Ἀθηναίων. τῶν ὁποίων τὴν φρουρὰν καὶ τοὺς ἀρχηγούς, οὓς κατέλιπον ἐν τῇ πόλει παρέδωκαν εἰς τὸν Πισούθνην.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὰ γενόμενα ἡτοίμασαν στόλον ἐξ 60 πλοίων κατὰ τῶν Σαμίων ὑπὸ τὸν Περικλῆ, ἐξ ὧν 16 μὲν ἐπέμφθησαν πρὸς τὴν Κασίαν κατὰ τοῦ Φοινικικοῦ στόλου. καὶ πρὸς τὴν Χίον καὶ Λέσβον ἵνα λάβωσιν ἐκεῖθεν ἐπικουρίας, τὰ δ' ἐπίλοιπα 44 ἔμειναν παρὰ τῷ ναυάρχῳ Περικλεῖ.

Οἱ Σάμιοι ἀκούσαντες τὰς κατ' αὐτῶν παρασκευὰς τῶν Ἀθηναίων, ἀνεχώρησαν 20 πλοῖα τὰ ὁποῖα ἤδῃ

εἶχον πέμψει εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Μιλήτου, μετὰ μισθοφόρων στρατιωτῶν, εἰς ἃ προσέθηκαν 50 ἄλλα καὶ ἀντεπεξῆλθον κατὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου παρὰ τὴν Τραγίαν νῆσον ἄλλ' ἐνίκηθησαν· μετὰ ταῦτα δὲ οἱ Ἀθηναῖοι λαβόντες ἐπικουρίαν 50 μὲν πλοίων ἐξ Ἀθηνῶν, 25 δὲ ἐκ τῆς Χίου καὶ Λέσβου, ἀπεβιβάσθησαν ἐπὶ τῆς Σάμου, καὶ ἐνίκησαν αὐτοὺς γενόμενοι κύριοι τοῦ λιμένος καὶ τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν περιέφραξαν διὰ τριπλοῦ τείχους, καὶ ἐκ θαλάσσης ἐπολιορκούν.

Μετά τινας ἡμέρας ὁ Περικλῆς μαθὼν ὅτι ὁ Φοίνικος στόλος ὁ ὑπὸ τῶν Περσῶν πρὸς βοήθειαν τῶν Σαμίων σταλεῖς· εἵρχετο κατ' αὐτοῦ, ἀφῆκε μέρος στρατοῦ εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου, καὶ ἀπέπλευσε μετὰ 60 πλοίων εἰς συνάντησιν· κατόπιν ἀνεχώρησεν ἐπίσης ἐκ Σάμου ὅτε Σιτησαγόρας μετὰ πέντε πλοίων, καὶ ἄλλοι ἵνα πολεμήσωσι τοὺς Φοίνικας· ἄλλ' ἐν τούτοις οἱ Σάμιοι οἵτινες δὲν ὑπνωττον, βλέποντες ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐπωρελχθῶσιν ἐκ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Περικλέους, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἀφήσωσι τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, πεπειθότες ὅτι ἠδύναντο νὰ προσβάλωσιν εὐχερέστερον τὸ ἐπίλοιπον τοῦ στόλου· ἐπὶ τούτῳ ἐξελθόντες αἰφνης τῆς πόλεως ὑπὸ τὰς διαταγὰς φιλοσόφου τινὸς, Μελίσσου τοῦνομα, καὶ ἐπιπεσόντες κατὰ τοῦ ἀφράχτου τῶν Ἀθηναίων στρατοπέδου, ὃπερ δὲν ἦτο πολυάριθμον, ἔτρεψαν αὐτὸ εὐκόλως εἰς φυγὴν· κατεβύθισαν ἀκολούθως μέρος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου, καὶ ἐκυρίευσαν τὸν ἕτερον ναυμαχίᾳ· οὕτως οἱ Σάμιοι ἐγένοντο κύριοι τῆς θαλάσ-

σης, ἐν διαστήματι δέκα καὶ πέντε ἡμερῶν, καθ' ἃς ἐκυρίευσαν πᾶν τὸ προστυχόν, καὶ εἰσήγαγον ἢ ἐξήγαγον ἐκ τοῦ λιμένος αὐτῶν ὅ,τι ᾔθελον.

Ὁ Περικλῆς μαθὼν τὴν τοιαύτην ἥτταν ἐπανεκάμψεν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς Ἀθήνας, ἵνα παρασκευάσῃ σόλον ἰσχυρόν· παραλαβὼν δὲ τεσσαράκοντα πλοῖα ὑπὸ Θουκυδίδην τὸν Ἱστοριογράφον, καὶ Φορμίωνα, καὶ εἰκοσιν ὑπὸ τὸν Τληπόλεμον, καὶ Ἀντικλέα, εἰς ἃ οἱ Χῖοι καὶ οἱ Λέσβιοι προσέθηκαν τριάκοντα, καὶ συλλέξας πανταχόθεν ἀξιόλογον στρατὸν ἐπανῆλθεν εἰς Σάμον, ἔνθα νικήσας μάχῃ τὸν Μέλισσον, ἐπολιόρχησε τὴν πόλιν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης αὐστηρῶς, παρενοχλῶν τοὺς πολιορκουμένους διὰ συχνῶν ἐφόδων· λέγουσιν ὅτι αἱ μηχαναὶ ἃς οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίζοντο πρὸς καταστροφὴν τῶν τειχῶν, καὶ ἐξ ἐφόδου ἄλωσιν αὐτῶν, οἷον οἱ κριοὶ, καὶ αἱ χελῶναι, ἐφευρέθησαν τὸ πρῶτον, ἐν τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ ὑπὸ τινος Ἀρτέμωνος Κλαζομενίου.

Οἱ Σάμιοι μετ' ἐννεάμηνον πολιορκίαν ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι καὶ παραδοθῶσιν ὑφ' ὅρους, δι' ὧν ὑπεχρεοῦντο νὰ κατεδαφίσωσι τὰ τείχη τῆς πόλεως των, νὰ προσφέρωσιν ὁμήρους, νὰ παραδώσωσι τὰ πλοῖα των εἰς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ νὰ πληρώσωσιν εἰς ὠρισμένον καιρὸν τὰ ἐξόδα τοῦ πολέμου.

Ὁ Στράδων ἀναφέρει διὰ βραχέων τὴν ἐκστρατείαν ταύτην τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Περικλέους, διὰ τῶν ἐξῆς· « Ἀθηναῖοι δὲ πρότερον μὲν πέμψαντες στρατηγὸν Περικλέα, καὶ σὺν αὐτῷ Σοφοκλέα τὸν ποιη-

» τὴν, πολιορκία κακῶς διέθηκαν ἀπειθοῦντας τοὺς
 » Σαμίους· ὕστερον δὲ καὶ κληρούχους ἐπεμψαν δις-
 » χιλίους ἐξ αὐτῶν. ὧν ἦν καὶ Νεοκλῆς ὁ Ἐπικού-
 » ρου τοῦ φιλοσόφου πατήρ, γραμματοδιδάσκαλος,
 » ὡς φασι ».

Μετά τριάκοντα σχεδὸν ἔτη ὅλος ὁ στόλος τῶν
 Ἀθηναίων προσωρμίσθη εἰς Σάμον ὑπὸ τὸν Στρομβι-
 χίδην, συμμαχήσαντα μετὰ τῶν Σαμίων ὅπως ἄρῃ
 ἐκ τοῦ μέσου πᾶν ὅ,τι ἡδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ αὐτόν
 εἰς τὴν ἐπανάρθωσιν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος
 ἐν Ἀθήναις, καὶ τὴν κατάργησιν τῆς ἀρχῆς τῶν τε-
 τρακοσίων, τῆς πρὸ μικροῦ ἰδρυθείσης· ἡ συμμαχία
 αὕτη ἐκυρώθη καὶ ἐβεβαιώθη δι' ὅρκου ἐξ ἐκατέρων
 τῶν μερῶν· ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ τῶν Λακεδαιμονίων,
 Εὐδόκιμος, Φιλόδικος καὶ Διφίλας, οἵτινες ἀπεστάλη-
 σαν μεθ' ἑπτὰ τριήρων πρὸς βοήθειαν τῶν Ῥοδίων,
 πολεμουμένων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, περὶ τὰ 390 πρὸ
 Χριστοῦ, προσορμισθέντες εἰς Σάμον, πρὶν ἀγίχθωσιν
 εἰς Ῥόδον, ἐπανεστάτησαν τοὺς Σαμίους κατὰ τῶν
 Ἀθηναίων.

Μετά τινα ναυμαχίαν καθ' ἣν Λύσανδρος ὁ ναύαρ-
 χος τῶν Λακεδαιμονίων ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους, σύμ-
 πασα ἡ Ἑλλὰς ἀπεστάτησε κατὰ τῶν τελευταίων.
 πλὴν τῶν Σαμίων, οἵτινες κατέσφαξαν τοὺς μᾶλλον
 διακεκριμένους μεταξὺ αὐτῶν, ὡς ἐπιθυμοῦντας τὴν
 ἀποστασίαν, καὶ κατέλαβον τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πόλιν
 ἵνα παραδώσωσιν αὐτὰ τοῖς Ἀθηναίοις· ὁ Λύσανδρος
 καταπλεύσας ἐν Σάμῳ μετὰ στόλου, ἐπολιόρκει δεῖ-

νῶς τοὺς Σαμίους. οἵτινες βλέποντες αὐτὸν προχωροῦντα μετὰ στρατοῦ μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, μετὰ πολλὰς ἀτυχεῖς ἐφόδους, ἐποιήσαντο λόγον περὶ παραδόσεως ἣτις ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τὸν ὅρον ἵνα ἕκαστος ἐλεύθερος Σάμιος συμπαραλαβὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ καταλιπὼν πάντα τὰ λοιπὰ πράγματά του εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ νικητοῦ, ἀπέλθῃ τῆς νήσου· οὕτως οἱ Σάμιοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν πόλιν των.

Ὁ Λύσανδρος γενόμενος κύριος τῆς Σάμου, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τοὺς ἀλλαγόσε διεσπαρμένους, μεθ' ὧν τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς, ἰορυσάμενος ἀρχὴν δέκα ἀρχόντων ἵνα κυβερνῶσιν αὐτήν, καὶ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὴν φύλαξιν καὶ διατήρησιν τοῦ φρουρίου· οὕτως ἡ Σάμος ἔκυψεν ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τῶν Λακεδαιμονίων.

Τιμόθεος ὁ υἱὸς τοῦ Κόνωνος ἐκυρίευσεν ἀκολούθως τὴν Σάμον κατεχομένην ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀποβαλόντων τοὺς Λακεδαιμονίους· οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ κατὰ τῆς Σάμου ἐκστρατεία αὐτῶν, περὶ ἧς προεμνήσθημεν, ἔδαπάνησαν 1200 τάλαντα, ὁ δὲ Τιμόθεος παρέδωκεν αὐτοῖς τὴν Σάμον ἄνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης.

Ὁ Περδίκας. εἷς ἐκ τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἀποκατέστησε, μετὰ χρόνον τινά, ἅπαντας τοὺς Σαμίους τοὺς πρὸ 43ῶν περίπου ἐτῶν φυγόντας, εἰς τὴν πόλιν καὶ τὰς κτήσεις αὐτῶν, χορηγήσας αὐτοῖς πλήρη ἐλευθερίαν· ἀλλ' ὁ Πολυσπέρχων ἐπίτροπος τῶν βασιλέων, καὶ κηδεμὼν τοῦ βασιλείου τῆς Μακεδονίας, ὑπέταξεν αὐθις αὐτοὺς εἰς τοὺς Ἀθηναί-

ους περὶ τὰ 312 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Φίλιππος ὁ πατὴρ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἐδωρήσατο τὴν νῆσον τοῖς Ἀθηναίοις πρότερον, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξ ἀγνοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν βούλησιν καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐπεδοκίμασε τὴν τοιαύτην δωρεάν, ὡς ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ ἐν τινι ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἀναφερομένη ἐν τῷ Πλουτάρχῳ, καὶ συνισταμένη ἐν τοῖς ἐξῆς· « ἄλγηθῶς ὦ Ἀθηναῖοι, δὲν ἤθελον χαρίσει ὑμῖν μίαν πόλιν ἐλευθέραν καὶ περὶφημον, ἀλλὰ κρατεῖτε αὐτὴν ὡς εὐεργέτημα ἐκείνου, ὃν ἐγνώρισα καὶ ὡς κύριον καὶ ὡς πατέρα μου ».

Ἡ νῆσος αὕτη περιῆλθεν ἀκολούθως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μιθριδάτου, βασιλέως τοῦ Πόντου, κυριεύσαντος δι' ἰσχυροῦ στόλου ἅπασαν τὴν μεσόγειον θάλασσαν, καὶ ὑποτάξαντος εἰς ἑαυτὸν ὅλας τὰς κυκλάδας, καὶ τὰς παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Πελοποννήσου, Μαλέαν, νήσους, διὰ τοῦ Ἀρχελαοῦ, περὶ τὰ 87 ἔτη πρὸ Χριστοῦ· ἀλλ' ἀφοῦ ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Σύλλας συνωμολόγησεν εἰρήνην πρὸς τὸν Μιθριδάτην, τρία ἔτη μετὰ ταῦτα, φαίνεται ὅτι ἡ Σάμος ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι, ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἐκόσμησον αὐτὴν με' ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ μεγαλοπρεπῇ ἀμφιθέατρα.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ Σάμος ἐκυριεύθη καὶ ἐλεηλατήθη ὑπὸ πειρατῶν, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σύλλα· τὸ αὐτὸ ἔπαθεν ἢτε Σαμοθράκη, καὶ τινες ἄλλαι νῆσοι· λέγεται ὅτι οἱ πειραταὶ οὗτοι ἀφῆρσαν ἕκ τινος ναοῦ τῆς Σαμοθράκης πλεόν τῶν χιλίων ταλάντων· ἐν τού-

τοῖς ὁ Σύλλας ἐτύφλωττεν εἰς τὰ γενόμενα, μὴ θεω-
ρῶν ἀξίους τῆς προστασίας του τοὺς νησιώτας τού-
τους, καθ' ὧν διεκεῖτο δυσμενῶς.

Ὁ Βροῦτος εἷς ἐκ τῶν συνωμοτῶν καὶ δολοφόνων
τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, ἐώρτασεν ἐν Σάμῳ τὴν γενέ-
θλιον ἡμέραν του, τελέσας λαμπρὰν καὶ μεγάλην ἐπὶ
τούτῳ ἑορτὴν περὶ τὰ 44 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ Μάρκος Ἀντώνιος προσορμισθεὶς ἐν Σάμῳ μετὰ
στόλου 800 πλοίων, καὶ ἀποβὰς ἐν αὐτῇ τῷ 33ῳ ἔ-
τει πρὸ Χριστοῦ, μετὰ πολλῶν ἄλλων Ῥωμαίων, ξέ-
νων βασιλέων καὶ Τετραρχῶν, ὑποχρέων ὄντων νὰ
πέμψωσιν, ἢ ὁδηγήσωσιν ἐνταῦθα βοηθείας ἢ παρα-
σκευάς, διέταξε δημοσίας τέρψεις καὶ ἐκτάκτους ἑορ-
τάς· οἱ ἐπισημότεροι μουσικοὶ προσεκληθήσαν ἐν Σά-
μῳ, μόνη δὲ ἡ νῆσος αὕτη ἀντήχει ἐκ τοῦ ἤχου τῶν
αὐλῶν, καὶ τῶν μουσικῶν ἀσμάτων, ἐνῷ ἅπασα σχε-
δὸν ἡ γῆ εὐρίσκετο ἐν πυρὶ καὶ ἐν ταραχῇ ὀλεθρίου πο-
λέμου· τὰ ἀμφιθέατρα ἐπληρώθησαν ὑπὸ ἀπείρου
πλήθους σπεύδοντος νὰ παρευρεθῇ ἐν τοῖς δημοσίοις
σεάμασι καὶ παιγνίοις· ἅπασαι δὲ αἱ περίξ πόλεις, ὡς
καὶ οἱ ἰδιῶται ἔπεμπον βόας πρὸς θυσίαν, καὶ οἱ βα-
σιλεῖς διημιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὰς ὑποδο-
χὰς καὶ τὰς δωρεάς.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ὀκτάβιος Καῖσαρ, ὁ βραδύτερον
ἐπονομασθεὶς Αὐγουστος, περιεβλήθη τὸ πέμπτον τὸ
ὑπατικὸν ἀξίωμα ἐν Σάμῳ, ἐν ἔτει 29ῳ πρὸ Χριστοῦ·
μετὰ τρία δ' ἔτη διαθέμενος τὰ τῆς Ἑλλάδος ἦλθε
διαχειμασας ἐν Σάμῳ, ὡς καὶ τὸ ἐπὶ ὅντος ἔτος ἐπανε-
ρ-

γόμενος ἐκ τῆς ἀνατολῆς· ἀνταμείβων δὲ τοὺς Σάμιους διὰ τὴν φιλοξενίαν των, ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν, δι' ὅπερ ὁ Πλίνιος εὐλόγως ἀποκαλεῖ τὴν Σάμον ἐλευθέραν· εἶνε ἀληθές ὅτι οἱ Σάμιοι οὐδὲν ἡμέλησαν πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας των· ὁ Ὀκτάβιος διαμένων ἐν Σάμῳ διεσχέσθη καὶ ἐπεραίωσε πολλὰς ὑποθέσεις ὑποδεχόμενος καθ' ἐκάστην τοὺς ἀπανταγόμενους προσερχομένους αὐτῷ πρέσβεις.

Οἱ Ἴνδοι ἐκύρωσαν ἐν Σάμῳ τὴν εἰρήνην, ἣν πρότερον ἐζήτησαν διὰ ῥητόρων, καὶ συνωμολόγησαν συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ὀκταβίου· μετὰξὺ δὲ τῶν δώρων τὰ ὁποῖα οὗτοι τῷ ἔπεμψαν, ὑπῆρχον τίγρεις, θηρία ἄγνωστα τοῖς Ῥωμαίοις, πρὸς δὲ καὶ παῖς ἄνευ χειρῶν, ὅστις διὰ μόνων τῶν ποδῶν ἐτέλει τὰς τῶν χειρῶν ὑπηρεσίας.

Ὁ Σουετόνιος ἀναφέρει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Αὔγουστος ναυμαχίᾳ νικήσας, ἦλθεν ἐν Σάμῳ πρὸς διαχείμασιν· ὁ δὲ Στράβων μνημονεύει ὅτι ἐκ τῶν τριῶν κολοσσῶν, ἢ ἀγαλμάτων τοῦ Μύρωνος, ἅτινα ὑπῆρχον ἄλλοτε ἐν Σάμῳ ἐπὶ στηλοβάτου, ἀλλ' ἀφηρέθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου, ὁ Αὔγουστος διέταξε νὰ τεθῶσι δύο εἰς τὰς ἀρχαίας των θέσεις, τὸ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλέους, τὸ δὲ τοῦ Διὸς ἔθηκεν εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Καπιτώλιον, ναὸν ἐπὶ τούτῳ ἰδρυάμενος· τὰ ἀγάλματα ταῦτα ὑπῆρχον ἐν τινὶ πλατείᾳ τῆς πόλεως Σάμου, πλήρους παντοειδῶν λαμπρῶν ἀγαλμάτων, ἐκτεθειμένων εἰς τὴν θέαν ἐκάστου· ὑπῆρχον πρὸς δὲ μικροὶ τινες ναοὶ ἐν οἷς ἐφυλάσσοντο πλεῖστα

τεμάγια γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ ζωγραφικῆς ἀρχαιότατα.

Ἡ Σάμος ἐγέννησε πολλοὺς ἐνδόξους καὶ σοφοὺς ἄνδρας, πρὸ πάντων δ' ἐφημίσθη διὰ τὸν Πυθαγόραν ἀκμάσαντα ἐπὶ Πολυχράτους· βεβαιοῦσιν ἐν τούτοις ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος ἰδὼν ὅτι ἡ πατρίς του ἔμελλε νὰ κύψῃ ὑπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν, ἀπῆλθεν αὐτόθεν, μεταβὰς πρῶτον μὲν εἰς Αἴγυπτον, εἶτα δὲ εἰς Βαβυλῶνα, ἔνθα προσείλκυσε αὐτὸν ὁ ἔρως τῆς μαθήσεως καὶ τελειοποιήσεως ἐν τῇ σπουδῇ τῆς φιλοσοφίας· ἐπανελθὼν δ' αὖθις εἰς Σάμον καὶ τὴν μοναρχίαν διατηρουμένην εὐρῶν, ἠναγκάσθη καὶ πάλιν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα, καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν ἔνθα καὶ ἀπέθανε.

Ἡ Ἥροφύλη μία τῶν δώδεκα Σιβιλλῶν ἐγεννήθη ἐν Σάμῳ· ὡς ἐκ τοῦ τόπου δὲ τῆς γεννήσεως αὐτῆς ἐκαλεῖτο, Σίβυλλα Σαμία.

Ἀφηγοῦνται ὅτι ἡ Ἥρα ἐγεννήθη ὑπὸ Ἄγνον, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰμβράσου, καὶ ὅτι ἀνετράφη ἐκεῖ, καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς παρθενίας της, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ νῆσος Παρθενία ἐκλήθη, καὶ ἀφιερώθη εἰς αὐτήν· φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ Ἥρα ἐπειδὴ ἐξελήφθη ἀλληγορικῶς ὑπὸ τῶν φυσιολόγων ἀντι τοῦ ἀέρος, ἔπλασαν ὅτι ἐγεννήθη ἐν Σάμῳ, ἥς ὁ ἀῆρ εἶνε καθ' ὑπερβολὴν καθαρὸς καὶ ὑγιεινός.

Ὁ Χοιρίλος ἀρχαῖος Ἑλλήν ποιητῆς ἐγεννήθη ἐπίσης ἐν Σάμῳ· οὗτος ἔγραψεν ἐμμέτρως τὴν νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Ξέρξου βασιλέως τῶν Περ-

σῶν, περὶ τὴν 75ην Ὀλυμπιάδα, 480 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, λαβὼν δῶρον ἀξιόλογον ἓνα στατῆρα, νόμισμα ἰσεδυναμοῦν πρὸς ἓν σίκλον τῶν Ἑβραίων, ἣ τέσσαρας δραχμὰς δι' ἕκαστον στοῖχον. Ἐν τούτοις ὁ Ὅρατιος ὀνομάζει αὐτὸν ποιητὴν κακῶς ἀνταμειφέντα.

Κόνων ὁ περιφημώτατος Ἕλλην μαθηματικός, καὶ σύγχρονος τοῦ περιφήμου Ἀρχιμήδους, ἐγεννήθη ὡπαύτως ἐν Σάμῳ, γράψας ἑπτὰ βιβλία ἀστρονομικά· τούτου μνείαν ποιεῖται ὁ Βιργίλιος ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν βουκολικῶν αὐτοῦ.

Ὁ Κρεώφυλος ἐπὶ τέλους ἦτον εἷς ἐκ τῶν γεννηθέντων ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ· λέγεται ὅτι οὗτος ὑποδεχόμενος μιᾷ τῶν ἡμερῶν τὸν ποιητὴν Ὅμηρον, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἐν ποίημα ὀνομαζόμενον, Οἰχαλίας ἁλωσις· κατὰ τὰ λεγόμενα δὲ ὁ Ὅμηρος θεωρεῖται ὁ ποιητὴς αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Καλλίμαχος ἰσχυρίζεται τὸ ἐναντίον ἐν ἐπιγραφῇ τινι, καθ' ἣν λόγον περὶ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ ποιούμενος λέγει·

Τοῦ Σαμίου πόνος εἰμὶ δόμῳ ποτὲ θεῖον Ὅμηρον
Δεξαμένον· κλαίω δ' Εὐρυτον ὅσσ' ἔπαθε.

Καὶ ξανθὴν Ἰόλειαν· Ὀμήρειον δὲ κελεῦμαι
Γράμμα· Κρεωφύλῳ, Ζεὺ φίλε, τοῦτο μέγα.

Τὸν Κρεώφυλον τοῦτον ὑπολαμβάνουσιν τινες ὡς παιδαγωγὸν τοῦ Ὀμήρου· ἀλλ' ἕτεροι λέγουσιν ὅτι τὴν φροντίδα τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Ὀμήρου ἔσχεν Ἀριστέας τις Προχοννήσιος.

Οἱ Σάμιοι ἐπλευσαν ἄλλοτε μᾶλλον τῶν ἄλλων νησιωτῶν, εἰς πλείστους τόπους μεμακρυσμένους τῆς

νήσου των, καὶ συνέστησαν ἐμποριαν με τοὺς κατοίκους αὐτῶν.

Περὶ τὰ 600 ἔτη πρὸ Χριστοῦ τινὲς τῶν Σαμίων πλέοντες πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ἐρρίφθησαν πλησίον τῆς νήσου Πλαταίας, κειμένης κάτωθεν τῆς Λιβύας ἢ τῆς Ἀφρικῆς· διωχθέντες δ' ἐκεῖθεν ὠθήσθησαν ὑφ' ὀρμητικοῦ ἀνατολικοῦ ἀνέμου, πνεύσαντος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, πέραν τῶν ἡρακλείων στιλῶν, προσορμισθέντες εἰς τινα πόλιν καλουμένην Ταρτησοὺν καὶ ἀπέναντι τῆς Λιβύας κειμένην παρὰ τὴν θάλασσαν· εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐδεὶς ἔτι ἐμπορος ἢ ναυτικός εἶχε προσορμισθῇ, καίτοι ἐμπορικὴν καὶ παραθαλασσίαν οὔσαν· οἱ Σάμιοι ἐπανελθόντες ἐκεῖθεν μὲ μεγάλα κέρδη, προσεδιόρισαν τὸ δέκατον μέρος αὐτῶν, συνιστάμενον εἰς ἕξ τάλαντα, εἰς κατασκευὴν ἑνὸς κρατῆρος, ἢ λέβητος ἐκ χαλκοῦ, ὅστις κατεσκευάσθη ἐν εἴδει λεκάνης τοῦ Ἀργούς, περίξ τῆς ὁποίας ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κεφαλαὶ πολιαὶ ὡς κοσμήματα· ὁ κρατὴρ οὗτος ἐτέθη ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐπὶ τριῶν κολοσσῶν, ἢ ἀγαλμάτων χαλκίνων, ἐπτὰ ὀργυῶν μήκους, ἅτινα ἐκράτουν αὐτὸν γονυπετῇ.

Ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ ὑπῆρχον κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου τὰ μέγιστα τρία ἔργα, ἅτινα εἶχον κατασκευασθῇ ἐν ὅλῃ τῇ Ἑλλάδι· τὸ πρῶτον ἦτον εἰς τοὺς πρόποδας ἑνὸς ὄρους ὕψους 150 ὀργυῶν· τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε τὸ ἐν τῷ Στράβωνι καλούμενον Κερκέτιος, ἢ Ἀμπελος· παρὰ τῷ ὄρει τούτῳ ὑπῆρχε διώρυξ ἀμφοῖστομος, μῆκος ἔχουσα ἐπτὰ σταδίων, ὕψος

δὲ καὶ πλάτος ὀκτὼ ποδῶν· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ὀρύγματος τοῦτου ὑπῆρχεν ἕτερον βάθος ἔχον εἴκοσι πήχεων καὶ πλάτος τριῶν· τοῦτο διήρει εἰς δύο τὴν ἑτέραν καθ' ὅλον τὸ μῆκος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ διοχετευόμενον ἐκ μεγάλης πηγῆς ἐφέρετο εἰς τὴν πόλιν· ἀρχιτέκτων τῆς διώρυγος ταύτης ὑπῆρξεν Εὐπαλίνος τις Μεγαρεὺς υἱὸς Ναυστόφου.

Τὸ δεύτερον ἦτο προκυμαία, ἢ πρόχωμα, ἔχουσα εἴκοσιν ὀργυῶν βάθος, καὶ μῆκος πλεόν τῶν δύο σταδίων καὶ σχηματίζουσα τὸν λιμένα.

Τὸ τρίτον ἦτο ναὸς ὠραιῶς, ὃν ὁ Ἡρόδοτος περιγράφει ὡς τὸν μέγιστον πάντων οὗς εἶδεν· ὁ ἀρχὴν ποιησάμενος τοῦ ἔργου τοῦτου ἀρχιτέκτων, ὑπῆρξε Ῥοϊκός τις, υἱὸς Φιλέου, ἐπιχώριος.

Ἐν Σάμῳ ὑπῆρχε καὶ λαθύρινθος, ἔργον Θεοδώρου τινός· καὶ ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἡρας ὑπὸ Σαμίῳν ἰδρυθεὶς ἐπὶ Ἀμάσιος.

Ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Αὐγούστου οἱ Σάμιοι ἦσαν καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα λίαν ἰσχυροὶ, κατέχοντες κατὰ τὸν Στράβωνα πολλὰς πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὡς καὶ μέρος τῆς τῶν Ἐφεσίων παραλίας, μετὰ τῆς ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραλίας κειμένης Νεαπόλεως. ἦν ἔλαθον ἀνταλλακτικῶς παρὰ τῶν Ἐφεσίων δόντες αὐτοῖς τὸ Μαραθῆσιον, πόλιν τῆς Καρίας.

Ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρόνων κατώκησαν μέγα μέρος τῆς Ἰκαρίας, ἐρήμου οὖσης καὶ ἀκατοικήτου, ἐνεκεν τῶν βοσκῶν δι' ὧν οἱ Σάμιοι ἐπάχυνον τὰ ποίμνιά των.

Ἡ Σάμος διατελεῖ ἕτι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ

Σουλτάνου. διοικουμένη ὑφ' ἑνὸς Ἀγᾶ, καὶ ἑνὸς Καδῆ, διαχμενόντων εἰς τὴν μεγάλην χώραν, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐρρέθη.

Ἡ ὑπηρεσία τοῦ Καδῆ συνίσταται εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν νόμων καὶ τῶν διαταγμάτων τοῦ Κυριάρχου του, ἡ δὲ τοῦ Ἀγᾶ εἰς τὴν τήρησιν καὶ ἐκτέλεσιν αὐτῶν, καὶ τὴν ἀπαίτησιν τῶν φόρων καὶ δασμῶν οὓς οἱ νησιῶται οὗτοι ὀφείλουν νὰ πληρώνωσι· τὸ πλεῖστον μέρος τῶν Ἑλλήνων, καὶ πρὸ πάντων οἱ κληρικοὶ, ὅσῳκις ἔχουσι διαφοράν τινα, δικάζονται ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου αὐτῶν· ἀλλ' ἐάν τις δὲν εὐχαριστῇται εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ δύναται νὰ ἐκκαλέσῃ αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Καδῆ· ἀφικθέντος νέου Καδῆ ἢ Ἀγᾶ, πάντες οἱ γαιοκτῆμονες καὶ προὔχοντες τῶν χωρίων συνέρχονται εἰς τὴν μεγάλην χώραν· τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ ὅταν πρόκηται περὶ δημοσίας ὑποθέσεως, ἐνδιαφερούσης ἅπαντας τοὺς κατοίκους· πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὴν ἔλευσιν τῶν εἰσπρακτόρων τοῦ χαρτζίου, ἢ τοῦ προσωπικοῦ φόρου ἐν ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου.

Ο Καδῆς ἀποστέλλεται ὑπὸ τινος τῶν Καδῆλασχερῶν τῶν κυβερνώντων τὴν Τουρκίαν· οὗτοι δ' εἰσὶ δύο, ὧν ὁ μὲν Καλεῖται Καδῆλασκέρης τῆς Ρούμελης, φροντίζων περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ὁ δὲ τῆς Ἀνατολῆς, ἐπὶ τῶν τῆς Ἀσιατικῆς· ἀμφοτέροί εἰσι τετιμημένοι καὶ ἰσχυροὶ, πλησιάζοντες ἐπὶ μᾶλλον τὸν Μουφτῆν, οὗτινος εἰσὶν ἄμεσοι ὑπάλληλοι· ἅπαντες οἱ Καδῆδαι τῆς Τουρκίας

ἀποστέλλονται εἰς τὰς ἐπαρχίας ὑπὸ τῶν Καδῆλασκει-
ρῶν τούτων.

Αἱ πρόσοδοι τοῦ Καδῆ τῆς Σάμου συνίστανται εἰς
τὰ δικαιώματα ἅτινα πορίζεται ἐκ τῶν δικαστηρίων
καὶ τῶν δικαστικῶν συμβουλίων, ὧν προΐσταται· ἀπο-
θνήσκοντός τινος ὁ Καδῆς κάμνει ἀπογραφὴν τῆς πε-
ριουσίας τοῦ τεθνεῶτος, ἧς ἐκτιμωμένης λαμβάνει
τρία ἐπὶ τοῖς ἑκατόν· ἀλλ' ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ κα-
ταλιπὼν ἄρρενα τέκνα, ὁ Ἀγᾶς ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς
κατοχῆς καὶ τῆς ἐκποιήσεως τῶν γαιῶν αὐτοῦ· τὰ
τέκνα εἴτε ἄρρενα εἴτε θήλεα, οὐδὲν κληρονομικὸν δι-
καίωμα ἔχουσιν, ἐπὶ τῆς περιουσίας τῆς μητρὸς αὐ-
τῶν, μεταβαινούσης εἰς τὸν Ἀγᾶ· ἐάν δέ τις ἐπὶ ἑπτα-
ετίαν ἐγκαταλείψῃ ἀκαλλιεργήτους τὰς γαίας αὐτοῦ,
ὁ Ἀγᾶς ἔχει τὸ δικαίωμα οὐ μόνον τοῦ ἐκποιεῖν αὐ-
τὰς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπαιτεῖν παρὰ τοῦ ἐγναταλιπόν-
τος τὴν πληρωμὴν τῶν εἰσοδημάτων ἅτινα ᾗθελον
παραγάγῃ ἐὰν ἐκαλλιεργοῦντο κατὰ τὴν ἑπταετίαν. (α)

Ἡ μόνη πρόσοδος, τὴν ὁποίαν ὁ Σουλτάνος λαμβά-
νει ἐκ τῆς νήσου, εἶνε τὸ χαράτζι, ἡ ὁ κεφαλικὸς φό-
ρος, τῶν λοιπῶν ὅλων οὐσῶν Βακουφίων, καὶ ἀνηκου-
σῶν εἰς τὸ κατὰ τὸν Τοπχανὰ τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως μέγα τζαμίον, κείμενον ἀπέναντι τοῦ ἀνακτόρου
τοῦ Σουλτάνου.

(α) Αἱ κληρονομικαὶ αὗται διατάξεις οὐδέποτε ἐφρη-
μόσθησαν ἐν Σάμῳ, ἔνθα ἀνέκαθεν οἱ κάτοικοι ἐρρύθμιζον
ἐξωδίκως τὰς σχέσεις των κατὰ τὸν Ἀρμενόπουλον.

Ἐκαστος ὑπήκοος τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, μὴ πρεσβεύων τὴν ὀθωμανικὴν θρησκείαν, ἀπὸ 14 ἐτῶν ἡλικίαν ὑποχρεοῦται νὰ πληρώνη κατ' ἔτος διὰ κεφαλικὸν φόρον εἰς τὸν Σουλτάνον γρόσια τρία· ἀλλ' ἐν Σάμῳ μόνοι οἱ ἑγγαμοὶ εἰσιν ὑπόχρεοι εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου τούτου· ἐὰν δέ τις ἑγγαμος ἀποθάνῃ καὶ ἐγκαταλείψῃ υἱὸν μονογενῆ, οὗτος ὑποχρεοῦται εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ χαρατζίου, καὶ ἐὰν ἔτι θηλάζῃ· οἱ ἀλλοδαποὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τινι τόπῳ ὑποκειμένῳ εἰς τὸν Σουλτάνον, καταβάλλουσι τὸν φόρον τοῦτον, εἴτε ἑγγαμοὶ εἴτε ἄγαμοι ὦσιν· ἐπίσης καὶ ὁ Σάμιος ἀποκαθιστάμενος ἀλλαχοῦ τῆς Τουρκίας ἀναγκάζεται νὰ καταβάλῃ αὐτὸν καὶ ἄγαμος ὢν.

Ὁ εἰσπράκτωρ τοῦ φόρου τούτου, ὁ ὑπὸ τῶν Τούρκων χαρατζῆς καλούμενος, ἀφικνούμενος εἰς Σάμον, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Καδῆν ἐπιδεικνύων αὐτῷ τὰς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου· ὁ δὲ Καδῆς καλεῖ ἐνῶπιόν του ὅλους τοὺς πρεκρίτους τῶν χωρίων (προεστῶτας) καὶ ἀναγινώσκει εἰς αὐτοὺς τὰς βασιλικὰς διαταγὰς, προσκαλῶν αὐτοὺς συνάμα νὰ καταβάλλωσι πᾶσαν φροντίδα εἰς τὴν εἰσπραξίν τοῦ φόρου· τοῦθ' ὅπερ ὑποπισχνούμενοι ἐπανέρχονται εἰς τὰ ἴδια· ὁ χαρατζῆς ἀκολούθως μεταβαίνων ἀπὸ κώμης εἰς κώμην, ζητεῖ παρὰ τῶν ἱερέων κατάλογον ἀκριβῆ τῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου· ἐὰν δέ τινες λησμονήσωσι νὰ συντάξωσι τοῦτον, ἢ παραλείψωσι τὸ ὄνομα τινος ὑποκειμένου εἰς αὐτὸν, μαστιγοῦνται καὶ κηρύττονται ἄργοι πάσης ἱεροπραξίας, πρὸς ποινὴν τῆς ὅλης χωρίας καὶ πονηρίας τῶν.

Τοῦ φόρου τούτου οὐδ' αὐτοὶ οἱ δυστυχέστεροι ἀπαλλάσσονται ἔγγαμοι ὄντες, ἀδυνατοῦντες δὲ εἰς τὴν καταβολὴν αὐτοῦ δεσμεύονται δίκην αἰχμαλώτων, καὶ κρατοῦνται μέχρις οὗ καταβάλωσιν αὐτὸν ἐκποιῶντες τὰ ὑπάρχοντά των, ἢ ἐλεούμενοι.

Συγγραφεῖς τινες ἀφηγοῦνται ὅτι ἡ Σάμος ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἔμεινεν ἔρημος, διὰ τὸν ἐξῆς γελοῖον μύθον· λέγουσιν ὅτι ἄγρια τινα καὶ φοβερά ζῶα, καλουμένα Νηιάδες, ἢ Νηάδες, ἐνεφώλευον ἄλλεστε ἐν αὐτῇ, ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ κατοικήσῃ· αἱ κραυγαὶ δὲ τῶν θηρίων τούτων ἦσαν τοσοῦτον ἰσχυραὶ καὶ διαπεραστικά, ὥστε ἡ γῆ ἐσχίζετο ἐξ αὐτῶν.

Ὁ Αἰλιανὸς ἀκολουθῶν Εὐφορίωνά τινα, διηγεῖται ὅτι ἀνέκαθεν ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐρήμη οὖσα, ὑπῆρχον ἄγρια ζῶα μεγέθους φοβεροῦ· ἦσαν δὲ σκληρά καὶ φρικώδη καὶ ἐκαλοῦντο Νηάδες, ἐκ τοῦ ὀρυγμοῦ τῶν ὀπίων ἡ γῆ ἐσχίζετο· ἐντεῦθεν παρήχθη ἡ δημώδης παροιμία πρὸς ἑλφρασιν μεγάλης ἰσχύος· «καὶ μεῖζον Νηιάδων βοᾶ».

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐπιφέρει, ἀκολουθῶν πάντοτε τὸν Εὐφορίωνα, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ἐτι ἐφαίνοντο ἐν Σάμῳ ὡς αὐτῶν θηρίων τούτων· κατ' ἄλλους δὲ Σαμίους τὰ ὁστ'α ταῦτα ἐθέωροῦντο ὡς ὁστ'α τῶν Ἀμαζόνων, αἵτινες ἠττηθεῖσαι ἐν Σάμῳ ὑπὸ τοῦ Βάκχου ἐσπνεύθησαν, ἡ δὲ νῆς ἐσχίσθη ἐκ τῶν μεγάλων κραυγῶν αὐτῶν περὶ τὸ ὄρος Φλοιόν· ὁ Πλούταρχος ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν οὕτως· «Αἱ Ἀμαζόνες φυγοῦσαι ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἑφρεσίων τὴν καταδίωξιν τοῦ Βάκ-

χου ἀπέβησαν ἐν Σάμῳ ». Ὁ Βάχχος μαθὼν τοῦτο παρυσκεύασε πλοῖα καὶ ἦλθεν εἰς Σάμον ἐνῆα μάχῃ νικήσας αὐτάς ἐφόνευσε πλείστας, περὶ δὲ τὸ ὅρος Φλοιὸν φαίνονται ἔτι τὰ ὀστᾶ αὐτῶν· εἰσὶ δὲ καὶ τινες λέγοντες ὅτι τὸ ὅρος τοῦτο διερράγη ἐκ τῶν μεγάλων κυμάτων αὐτῶν τῶν γενομένων κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἥτης των.

Ἐν τούτοις οἱ πλείστοι ἰσχυρίζονται ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε ἱστορικὴ ἀλήθεια, ἀλλὰ πλάσμα ποιητικόν, ὅπερ εἶνε τὸ πιθανώτατον· τοῦτο ἀληθῶς εἶνε παράλογον καὶ γελοῖον, ἐκτός ἂν ὑπονοήσωμεν ὥς Νηϊάδας σεισμοὺς ἐπισυμβάντας, δι' ὧν ἡ γῆ συνεχῶς διαρρήγνυται μετὰ πολλοῦ κρότου καὶ πατάγου· ὅθεν εἰκάζεται ὅτι εἰς τοὺς ἀμαθεῖς καὶ ἀγροίκους ἐκείνους αἰῶνας συνέβη σεισμός τις ἐν Σάμῳ, δι' οὗ ἡ γῆ ἐσχίσθη μετὰ μεγάλου πατάγου· ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι νησιῶται βεβυθισμένοι εἰς βαθεῖαν ἀμάθειαν, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι τὴν αἰτίαν γεγονότος τοσοῦτον ἐκτάκτου, ἔπλασαν ἄγρια θηρία ἐκ τοῦ μυκηθμοῦ τῶν ὁποίων ἐπίστευσαν ὅτι ἡ γῆ ἠνεώχθη καὶ διερράγη.

Ἐν ἔτει 1453 ὅτε ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ αἱ νῆσοι τοῦ ἀρχιπελάγους κατεκτήθησαν ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β'. αὐτοκράτορος τῶν Τούρκων, ἡ Σάμος ἡρημώθη ἐντελῶς· ἀκολούθως δὲ Πασᾶς τις, Κιλιντζ Ἀλή καλούμενος, προσορμισθεὶς ἐκεῖ καὶ ἀποβάς χάριν κυνηγεσίας, ἐγσητεύθη τοσοῦτον ἐκ τῆς καλλονῆς τῆς νήσου ὥστε ἔσχε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συνοικίσῃ αὐτήν· ὅθεν ζητήσας ἄδειαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ

τυχῶν αὐτῆς ὠδήγησεν ἐκεῖ διαφόρους οἰκογενεῖας ἐξ ὧν τῶν γειτονικῶν μερῶν, πρὸ πάντων δὲ ἐκ τῆς νήσου Μυτιλήνης· οὔτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ νῆσος ἐπληρώθη νέων κατοίκων, ὥστε ἤδη ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ 18 πόλεις, ἣ κῶμαι ἀρκούντως κατωκημέναι. Ὁ Βελὼν ἀναφέρει ὅτι ἡ νῆσος αὕτη ἔμεινεν ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος μέχρι τοῦ 1550 διὰ τὸν φόβον τῶν πειρατῶν, δὲν ἐφαίνετο δ' ἐκεῖ ἐλάχιστον χωρίον ἢ κῶμη. ἀλλ' οὐδὲ κτήνη ἐνέμοντο· ἐν ἔτει δὲ 1580 ἤρchiσε νὰ κατοικῇται ἐκ νέου.

Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι Σελίμ ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Τούρκων ἐδωρήσατο αὐτὴν ἐν ἔτει 1550 εἰς τινα ναύαρχον καλούμενον Σιγγάλα Πασᾶ, ὅστις κατῴικτε καὶ ἐκαλλιέργησεν αὐτὴν ὑπ' Ἑλλήνων οἵτινες ἔκτοτε ἠϋξήθησαν καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐπαισθητῶς.

Οἱ νέοι κάτοικοι τῆς Σάμου, ὡς καὶ τῆς Ἰκαρίας εἶνε σχεδὸν ἅπαντες Ἕλληνες, ζῶσι τὸν αὐτὸν βίον καὶ πρεσβεύουσι τὸ χριστιανικὸν δόγμα· ἀλλ' οἱ ἱερεῖς τῆς Ἰκαρίας εἰσὶν ἀμαθέστεροι τῶν τῆς Σάμου.

Ἐκτὸς τοῦ Καδῆ καὶ τοῦ Ἀγᾶ, τῶν διαμενοντων εἰς τὴν μεγάλην χώραν, εὐάριθμοι Ὀθωμανοὶ κατοικεῖσιν ἐν Σάμῳ· οὗτοι εἶχον ἄλλοτε ἐν τῇ ῥηθείᾳ πόει καὶ Τσαμίον, ἀλλ' οἱ Βενετοὶ ἐλθόντες τὸ πρῶτον μετὰ στόλου ἵνα ὑποτάξωσι τὴν νῆσον καὶ ἀναγκάσωσι τοὺς κατοίκους εἰς τὴν πληρωμὴν φόρου, τὸ κατεδάφισαν. Ἐν τούτοις οἱ Σάμιοι κατ' ἀρχὰς μὲν ἠρνήθησαν νὰ πληρώσωσι τὸν αἰτούμενον φόρον, ἢ καὶ νὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Στρατηγοῦ τῶν

Βενετῶν. καταφυγόντες εἰς τὰ ὄρη, φόβῳ μήπως οἱ Τοῦρκοι, ἐκδιωχθέντων ὕστερον τῶν Βενετῶν, τιμωρήσωσιν αὐτοὺς ὡς ἀντάρτας, διότι ἀμέσως ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν θέλησιν ἐκείνων, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡ μεγάλη χώρα ἠλώθη, καὶ τὸ Τσαμίον κατεστράφη, ὁ Ἀγᾶς καὶ ὁ Καδῆς ἐπέτρεψαν τοῖς Σαμίοις νὰ συνθηκολογήσωσι μετὰ τῶν Βενετῶν περὶ φόρου 8 χιλιάδων γροσίων πληρωτέων κατ' ἔτος.

Μετὰ τὴν διαπραγματεύσιν τῆς συνθήκης ταύτης οἱ Τοῦρκοι ἀποκαταστάντες αὐθις ἐν τῇ νήσῳ δὲν ἠθέλησαν πλέον νὰ οἰκοδομήσωσι τὸ Τσαμίον. οὔτε νὰ κτίσωσι νέον, φόβῳ μὴ πάθωσιν ἀκολούθως τὰ ἴδια· ὑπάρχει δὲ καὶ ἀρχαία συνήθεια παρ' αὐτοῖς ἐν εἵδει δεισιδαιμονίας, τοῦ νὰ μὴ κτίζωσί ποτε τσαμίον, εἰμὴ εἰς μέρος λίαν ἀσφαλές κατὰ τῶν χριστιανικῶν ὕβρεων, ἵνα τὰ τσαμιά αὐτῶν ὧσι προπεφυλαγμένα κατὰ πάσης χριστιανικῆς βίας καὶ βεβηλώσεως, ὡς λέγουσιν.

Οἱ κάτοικοι τῶν πεδινῶν μερῶν εἰσὶν ἅπαντες ἐργατικοί, ἐκτὸς τῶν ῥαδιούργων (μουζεβίριδων) ἢ τῶν ἡραπόντων τοῦ Ἀγᾶ, οἵτινες ἐκμισθοῦσι τὰς γαίας αὐτῶν, ἵνα ἀπαλλαττόμενοι πάσης φροντίδος, ἀφιερῶνται ἐντελῶς εἰς τὸν κύριον αὐτῶν καὶ ἀσχολῶνται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του μετὰ μείζονος ἐλευθερίας τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἐκτελοῦντες. Ἐκαστος οἰκογενειάρχης ὑποχρεοῦται νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀγᾶ, καὶ παρέχῃ βοήθειαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν του, ἰδίως δὲ νὰ τὸν ὑπηρετῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκομιδῆς καὶ ἀποδεκτικώσεως τῶν καρπῶν.

Ὁ Ἀγῶς ἀποστέλλει ἓνα τῶν θεραπόντων αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἰδιοκτήτου, τρεφόμενον δι' ἐξόδων τούτου, μέχρις οὗ μετρηθῇ ἐντελῶς ὁ σίτος αὐτοῦ καὶ πληρωθῇ τὸ δέκατον· ἀλλ' ἀντὶ νὰ λάβῃ τὸ δέκατον τοῦ προϊόντος, ὅπερ ἀνήκει αὐτῷ κατ' αὐστηρὸν δίκαιον, ἐλάβανεν ἀναλόγως χρήματα κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἐκτίμησιν τοῦ προϊόντος· τὸ δέκατον ἐπιβάλλεται ἐπίσης ἐπὶ τῶν οἴνων ἐλαίων, καὶ ῥακῆς, καὶ πληρόνεται ὑπὸ τῶν νησιωτῶν ὡς φόρος ὀρχαῖος κεκυρωμένος διὰ κανονισμοῦ εὐρισκομένου ἐν ταῖς ἀρχαίαις τῆς διοικήσεως.

Ἐπὶ τῆς μετᾶξης οὐδεὶς φόρος ἀνέκαθεν ἐπεβάλλετο, διότι ταύτην ἀποκτᾷ τις διὰ τῆς ἐργασίας του, καὶ διότι εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἀσχολοῦνται αἱ γυναῖκες· ἀλλ' Ἀγῶς τινος ζητήσαντος ὀλίγην τοιαύτην πρὸς κατασκευὴν ζωστῆρος. ἐπειδὴ οἱ ἐγγύριοι, πλήρεις καλῆς θελήσεως, ἔσχον τὴν ἀπλότητα νὰ τῷ ἐξέρωσι γάνιστρον μέγα πλῆρες μετᾶξης, ὡς διὰ νὰ δείξωσι τὸν ζῆλον καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσίν των, κατεριώθη ὁ ἐπὶ τῆς μετᾶξης φόρος, διότι ὁ Ἀγῶς πειθόμενος ὅτι ἡ καλὴ αὕτη τῶν κατοίκων θέλησις θέλει μείνει ἄγονος δι' ἔλλειψιν περιστάσεως. καὶ λίαν σοφῶς περὶ τούτου προνοῶν, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ ζητῇ παρ' αὐτῶν ἐτησίας ἴσην ποσότητα, ὥσανεὶ οἱ κάτοικοι ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ τῷ δίδωσι τοιαύτην.

Ἡ σημερινὴ ἐνδυμασία τῶν Σαμίων εἶνε ὡς ἡ τῶν Τούρκων· συνίσταται δὲ εἰς μίαν ἐσθῆτα μακρὰν καθικνουμένην μέχρι τῆς πτέρνης μετ' ὥνην περὶ τὴν δ-

σφὺν ἐφ' ἧς φέρουσιν ἐνδυμα ἐλαφρόν· αἱ γυναῖκες ὁμοιάζουσι κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν μὲ τὰς ὀθωμανίδας περιεζωσμέναι τὴν ὀσφὺν. καὶ λευκὸν κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρουσαι· αἱ νέαι κρεμῶσι τὴν κόμην. αὐτῶν ἐπὶ τῶν νώτων πεπλεγμένην. δένουσαι αὐτὴν εἰς τὸ ἄκρον δι' ἀλύσεως χρυσῆς ἢ ἀργυρᾶς.

Αἱ πλείεσται τῶν νήσων τοῦ ἀρχιεπελάγου διετέλουν ἄλλοτε ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ῥόδου, ἀλλ' ἡ Σάμος εἶχεν ἐπίσκοπον ὑποκείμενον εἰς αὐτόν· ἀφ' ἧς δὲ ἐσχάτως ἡ νῆσος αὕτη ἀνωκίσθη, διετέλει ὑπὸ τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἀπέστειλεν ἐκεῖ ἓνα ἐξαρχον πρὸς εἰσπραξίν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δικαιωμάτων· εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην διέμεινεν ἐφ' ἑκατὸν περίπου ἔτη· ἀλλ' ὁ σαμικὸς λαὸς ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ ἴδιον Ἀρχιεπίσκοπον ἐζήτησε παρὰ τοῦ Πατριάρχου, καὶ ἔτυχε τοιοῦτου ἔχοντος ὡς ὑποκείμενον αὐτῷ τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἰκαρίας· ἀλλ' ἡ νῆσος αὕτη πτωχὴ οὖσα καὶ μὴ δυναμένη νὰ διατηρήσῃ ἐπίσκοπον, διατελεῖ ἄνευ τοιοῦτου, ὥστε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σάμου δὲν ἔχει ὑποκείμενον.

Ἀποθνήσκοντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἡ χηρευούσης τῆς ἐδρας του κατ' ἄλλον τρόπον, ὁ διοριζόμενος εἰς τὴν θῆσιν του παρουσιάζει εἰς τὸν Καδῆν ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ τὰ χρυσόβουλα, ἅτινα ἔλαβε παρὰ τοῦ μεγάλου Κυρίου, διὰ νὰ ἐνθρονισθῇ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο· ἀκολούθως εἰδοποιεῖ ὅλους τοὺς προεστώτας, ἢ ἄρχοντας τῶν χωρίων περὶ τῆς ἀφίξεώς

του, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτόν· ἐρχο-
 μένους δὲ ἀναγινώσκει εἰς αὐτοὺς τὰ χρυσόβουλα καὶ
 ἐγγράφει αὐτὰ εἰς τὸν κώδικα τῆς νήσου, μεθ' ὃ ὁ-
 δεύει πρὸς τὴν μητρόπολιν Ἑκκλησίαν συνωδευμένους
 ὑφ' ὅλων τῶν προεστώτων, καὶ καταλαμβάνει τὴν ἀρ-
 χιεπισκοπικὴν ἔδραν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὁδη-
 γιῶν ἃς ἔλαβε παρὰ τοῦ Πατριάρχου· καθημένου δὲ
 ἐν τῇ ἔδρᾳ προσέρχονται ἅπαντες ἀσπαζόμενοι τὴν
 δεξιάν του, καὶ δεχόμενοι τὴν εὐλογίαν του· μετὰ τὰς
 τελετὰς ταύτας, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐκφωνεῖ λόγον τιναῖ
 ἐὰν ἔχη τὴν ἱκανότητα.

Κατὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Ἀρχιεσκόπου ὁ ἱερεὺς τῆς
 μητροπόλεως προσφέρει αὐτῷ 15 ἢ 20 γρόσια, οἱ δὲ
 τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν ἀναλόγως τῆς δυνάμεώς του
 ἕκαστος· τὸ πρῶτον ἔτος ἕκαστος ἱερεὺς πληρόνει εἰς
 αὐτόν 4 γρόσια καὶ τὸ ἐπόμενον δύο. Ἐκαστος μονα-
 χὸς δίδει αὐτῷ 48 ἄσπρα τὸ πρῶτον ἔτος, τὸ δ' ἐπό-
 μενον 24· τὰ δὲ λοιπὰ εἰσοδήματά του πορίζεται ἐκ
 τῶν χειροτονιῶν καὶ τῶν γάμων. Πλείστοι τῶν νη-
 σιωτῶν τούτων μεταβαίνουν εἰς τὴν μεγάλην χῶ-
 ραν, ἔνθα ἐδρεύει ὁ ἀρχιεπίσκοπος διὰ νὰ τύχωσι τῆς
 ἀδείας τῆς εἰς γάμον ἐνώσεως, οἱ λοιποὶ δὲ μεταβαί-
 νουσιν εἰς Καρλοθάσια, ἔνθα ἐδρεύει ὁ ἐπίτροπός του·
 διὰ τὴν ἀδειαν ταύτην πληρώνουσιν ἐν γρόσιον οἱ Σά-
 μιοι, οἱ ξένοι δὲ δύο, καὶ οἱ δευτερόγαμοι ἢ τριτόγα-
 μοι, εἴτε Σάμιοι εἴτε ξένοι, λαμβάνοντες ἀδειαν στε-
 φανώματος, πληρώνουσιν οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν 3 ἢ
 4 γροσίων.

Ἀφ' ἧς ἡ Σάμος ἀνηγορεύθη ἀρχιεπισκοπή, ἀριθμῶμεν μέχρι σήμερον 8 ἀρχιεπισκόπους, ὧν ὁ πρῶτος ὑπῆρξεν Ἀθανάσιος, ὁ δεύτερος Ἀνθιμος, ὁ τρίτος Παρθένιος, ὁ τέταρτος Κορνήλιος, ὁ πέμπτος Χριστόφορος, ὁ ἕκτος Νεόφυτος, ὁ ἕβδομος Ἰωσήφ Γεωργηρίνης καὶ ὁ ὄγδοος Φιλάρετος.

Ὁ Ἀθανάσιος ἦτο ἱερεὺς ἑγγαμος, γέννημα τῆς Σάμου, ἀποθανούσης δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ Σάμος ἰδρύθη εἰς ἀρχιεπισκοπήν, ἔλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα· οὗτος καθῆξε τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν ἑδραν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη.

Ὁ Ἀνθιμος, ἐπονομαζόμενος Ἰούδας ἡρχιεράτευσεν ἐπὶ 15 ἔτη, ἀλλὰ φυλακισθεὶς ἕνεκεν παραπόνων ὅτινα οἱ Σάμιοι ἀπηύθυναν κατ' αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Καπετάν Πασᾶ, ναυάρχου τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ἀπηλλάγη τῆς φυλακῆς διὰ χρημάτων καὶ ἀκολούθως ἐγένετο Ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας τῆς ἐν Καπαδοκίᾳ.

Ὁ Παρθένιος, Θηβαῖος, μετετέθη ἐκ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῶν Πατρῶν εἰς Σάμον, ἐνθα ἡρχιεράτευσεν ἐπὶ 12 ἔτη, ὑπὸ τὸν τίτλον Προέδρου· μετὰ ταῦτα δὲ ἐνεθρονίσθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἔχων ὅλα τὰ δικαιώματα τούτου.

Ὁ Κορνήλιος, Μυτιληναῖος, καθηρέθη τοῦ ἀξιωματος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀρχιερατεύσας ἕξ ἔτη.

Μετὰ τοῦτον κατέλαβε τὴν ἑδραν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ὁ Χριστόφορος, Σάμιος· οὗτος ἐτέθη ἐν κατέργῳ ὑπὸ τῶν Βενετῶν, διότι οἱ ἐπαρχιῶνται αὐτοῦ παρέλει-

ψαν νά πληρώσωσιν αὐτοῖς τὸν φόρον εἰς ὃν ὑπέκειντο.
Ὁ Νεόφυτος, γέννημα τῆς νήτου Σίφνου τὸν διε-
δέχθη· οὗτος ἡρχιεράτευσεν ἐπὶ ἐξ ἑτῆ ἀποθανῶν ἐν
τῇ πόλει τῆς διαμονῆς αὐτοῦ.

Ἀκολούθως ἔρχεται Ἰωσήφ ὁ Γεωργηρίνης, γέννη-
μα τῆς Μήλου, ἐγκαθιδρυθεὶς ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ἐν
ἔτει 1666 τὴν 7ην τοῦ μηνὸς θύριου· οὗτος καθῆξε
τὴν ἑδραν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἐπὶ πέντε ἔτη· Τούρ-
κων δὲ πολλῶν μετοικησάντων αὐτόθι καὶ καταστάν-
των ὑβριστικῶν καὶ ἀλαζόνων, ὁ Ἰωσήφ θλιβόμενος
ἐπὶ τούτοις καὶ μὴ ὑποφέρων ἐγκατέλιπεν οἰκεία θελή-
σει τὴν ἐπαρχίαν του, καὶ ἀπεσύρθη εἰς Πάτμον ἐν τῷ
σπηλαίῳ, ὅπου λέγουσιν ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἔγραψε
τὴν Ἀποκάλυψιν του.

Χρηρευσάσης τῆς ἀρχιεπισκοπῆς διὰ τῆς ἀποχωρή-
σεώς του, ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀ-
ποκατέστησε τὸν Φιλάρετον γέννημα τῆς νήσου Σίφνου.

Ὁ Ἰωσήφ Γεωργηρίνης ἔκαμε περιγραφὴν τῶν
νήσων Σάμου, Πάτμου, καὶ Ἰκαρίας ὡς καὶ τοῦ ὅρους
Ἀθωνος, ἐκδοθεῖσαν ἀγγλιστὶ ἐν Λονδίῳ ὑπὸ τὴν
διεύθυνσίν του, ἐν ἔτει 1678, ἐξ ἧς ἠρύσθημεν μέγα
μέρος περὶ ὧν ἐλαλήσαμεν.

Μεταξὺ τῆς νήσου Σάμου καὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἡ-
πείρου, ὑπάρχουσι τινες νῆσοι μικραὶ, αἵτινες κά-
μνουσι τὸ στενὸν τοῦτο κατασύγιον πλείστων πειρα-
τῶν, ὥστε εἶνε σχεδὸν ἀδύνατον πλοῖον διερχόμενον
τὸ στενὸν τοῦτο νά μὴ περιπέσῃ εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐκ-
τός ἐάν στρέψῃ πρὸς θατέραν τῶν παραλιῶν, ἢ ἀγκυ-

ροβολίση πλησίον τῆς παραλίας τῆς Σάμου, ἢ τῆς ἡ-
 πείρου, ἔνθα ἔτι διατρέχει τὸν αὐτὸν κίνδυνον τοῦ νά
 γινήῃ λεία τῶν κατοίκων· τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πει-
 ρατῶν τούτων εἶνε Μελιτταῖοι, Λιβόρνιοι, Σαβοαῖοι
 ἢ Σάρδοι.

Ὁ Πλίνιος θέτει πλησίον τῆς Σάμου τὰς νήσους
 Ῥυπαρὰν, Νυμφαίαν καὶ Ἀχιλλίαν· ἀπέναντι δὲ τοῦ
 ἀκρωτηρίου τῆς ἁγίας Μαρίας (*Figella*) ἐπὶ τῆς Ἀσια-
 τικῆς ἡπείρου μικρὰν νῆσον στρογγύλην τὸ σχῆμα,
 καλουμένην ἐν τοῖς ναυτικοῖς χάρτοις Λέμινα.

Τὰ πλοῖα ἀγκυροβολοῦσιν ὀπισθεν τῆς νήσου ταύ-
 της προσφυλασσόμενα κατὰ τῶν μεσημβρινῶν ἀνέμων.
 Ἐνταῦθα δύναται τις ν' ἀγκυροβολήσῃ πανταχοῦ, ἐν
 τε τῷ πελάγει καὶ τῷ λιμένι εἰς βάθος πλέον τῶν 40
 ὀργυιῶν.

Ἐμπροσθεν τοῦ ἀκρωτηρίου Τρωγυλίου κειμένου
 ἐπὶ τῆς ἡπείρου, ἀπέναντι τῆς Σάμου, θέτει ὁ Στρά-
 βων μικρὰν νῆσον φέρουσαν τὸ ὄνομα Τρωγύλιον.

Ὑπάρχει ἔτι μικρά τις νῆσος πλησίον τοῦ ἀκρω-
 τηρίου τῆς Σάμου τοῦ κειμένου πρὸς τὸ νοτιοανατο-
 λικὸν μέρος, καὶ ἀπέναντι τοῦ χωρίου Σπαθαραίων,
 ἀπέχουσα ἐν τέταρτον λεύγῃς τῆς παραλίας, ἣν οἱ
 Ἕλληνες καλοῦσιν ἤδη Σαμιοπούλαν· φαίνεται ὅμως
 ὅτι ὁ Στράβων τὴν ὀνομάζει Ναρθηκίδα καὶ ὁ Πλίνιος
 Ναρθηκοῦσαν· ἡ νῆσος αὕτη εἶνε ἀρκούντως ὑψηλὴ
 καὶ γλοάζουσα. Ἐν αὐτῇ αὖξεται ἐν ἄνθος ἔχον τὴν
 εὐωδίαν τοῦ μόσχου, ἐξ οὗ οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἕλλη-
 νες καλοῦσιν αὐτὸ μουσχολίαν ἢ Κορέαν, καὶ οἱ Ἀρα-

βες Ἀλβάναν· ὁ Σουλτάνος καὶ οἱ μεγιστάνες τῆς Τουρκίας κοσμοῦσιν ἐξ αὐτοῦ τὰς κιθάραις των.

Ὅπισθεν τῆς μικρᾶς ταύτης νήσου ὑπάρχει παραλία οἱ ἄραγμα. ἀλλ' εἶνε λίαν ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς νοτίους ἀνέμους.

Κάμπτων τις τὸ νοτιανατολικὸν ἀκρωτήριον τῆς νήσου Σάμου ἀπαντᾷ δύο μεγάλους βράχους, ὧν ὁ μὲν ἔχει σχῆμα μεγάλου πλοίου. ὁ δὲ φαίνεται ὀλίγον ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς νήσου δύναται τις νὰ διέλθῃ δι' ἑλλειψιν ὑφάλων· ὁ ἀπέναντι τῶν βράχων τούτων εὕρισκόμενος βλέπει ἐπὶ τῆς παραλίας, εἰς τὸν μυχὸν μεγάλου κόλπου, μικρόν τινα στῦλον· ὀλίγον ἀνατολικώτερον ὑπάρχει ὠραιστάτη παραλία, κατ' εὐθείαν ἔμπροσθεν τοῦ στύλου, ἔνθα ὑπάρχει κάλλιστον ὕδωρ, ἐξ οὗ θύνανται εὐχερῶς νὰ ὑδρεύωνται.

ΤΕΛΟΣ.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Εἰδοποιῶ τοὺς κ. συνδρομητὰς καὶ συμπολίτας μου, ὅτι ἐκ τῆς καλῆς ἀποδοχῆς, ἧς πέποιθα ὅτι θέλει τύχει τὸ φυλλάδιον τοῦτο, ἐνθαρρυνόμενος θέλω ἐπιχειρήσει τὴν μετάφρασιν καὶ ἔκδοσιν καὶ τῶν λοιπῶν περὶ Σάμου γαλλιστὶ γραφάντων, οἷον τοῦ Τουρνεφορτίου, τοῦ Δακρουᾶ, καὶ τοῦ νεωτάτου Γκερέν.

Μ. Πύργιος.

срѣдѣ
срѣдѣ
срѣдѣ
срѣдѣ

срѣдѣ

срѣдѣ
срѣдѣ
срѣдѣ
срѣдѣ
срѣдѣ
срѣдѣ

срѣдѣ
срѣдѣ
срѣдѣ

срѣдѣ
срѣдѣ